

Bureau voor Archeologie Rapport 235

Nehalenniaweg 6-8, Domburg, gemeente Veere: een bureau- en inventariserend veldonderzoek in de vorm van boringen verkennende fase

Colofon

titel: Bureau voor Archeologie Rapport 235. Nehalenniaweg 6-8,
Domburg, gemeente Veere: een bureau- en inventariserend
veldonderzoek in de vorm van boringen verkennende fase

auteur: A. de Boer (KNA senior prospector)

datum: 12 oktober 2015

ISSN: 2214-6687

© Bureau voor Archeologie

Koningsweg 244 Utrecht

T 030 245 18 95

E info@bureauvoorarcheologie.nl

I <https://www.bureauvoorarcheologie.nl>

Administratieve gegevens

Projectnummer	2015080401
Provincie	Zeeland
Gemeente	Veere
Plaats	Domburg
Toponiem	Nehalenniaweg 6-8
Projectnaam	Hotel Bosch & Zee
Versie	1
Planologische aanleiding	Aanvraag omgevingsvergunning
Soort onderzoek	een bureau- en inventariserend veldonderzoek in de vorm van boringen verkennende fase
RD Coördinaten (x, y)	24.077, 399.100 24.069, 399.137 24.097, 399.132 24.106, 399.109
Omvang plangebied	830 m ²
Status terrein:	Deels archeologisch terrein 15.834: terrein van hoge archeologische waarde.
ARCHIS waarnemingsnummer(s)	Geen
Zeeuws Archeologisch Archief vondstmelding(en)	Geen
Monumentnummers van gebouwde monumenten (Rijks- en gemeentelijke monumenten)	Geen
Opdrachtgever	Vreeke Investment b.v. Brouwerijweg 6, 4357 CE DOMBURG <i>adviseur:</i> Van Dijk Geo- en Milieutechniek Dhr. R. Satinover Postbus 29, 3454 ZG De Meern r.satinover@vandijktech.nl T: 030 - 666 17 46
Uitvoerder	Bureau voor Archeologie A. de Boer, N. de Jonge Koningsweg 244 3582GM Utrecht arjan@bureauvoorarcheologie.nl 030 - 2451895
Kaartblad	65A
Periode van uitvoering	Oktober 2015
Bevoegd gezag	Gemeente Veere
Deskundige namens bevoegde overheid	Walcherense Archeologische Dienst dhr. B. Meijlink Hofplein 16 4331 CK Middelburg b.meijlink@middelburg.nl 0118-678803

Beheerder en plaats van documentatie

Zeeuws Archeologisch Archief (ZAA)
Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland (SCEZ)
Postbus 49
4330 AA Middelburg
Beheerder: dhr. J.J.B. Kuipers
jjb.kuipers@scez.nl
0118-670879

Beheer en plaats van vondsten

Niet van toepassing (geen vondsten).

Figuur 1: Ligging van het plangebied (www.opentopo.nl).

Inhoudsopgave

	Samenvatting.....	8
1	Inleiding.....	9
	1.1 Doelstelling en vraagstelling.....	10
2	Bureauonderzoek.....	11
	2.1 Methode.....	11
	2.2 Huidige situatie en beoogde ingreep.....	11
	2.3 Aardkunde.....	11
	2.4 Bewoning en historische situatie.....	13
	2.5 Bekende archeologische en ondergrondse bouwhistorische waarden.....	14
	2.6 Gespecificeerde verwachting.....	19
3	Booronderzoek.....	21
	3.1 Methode.....	21
	3.2 Resultaten.....	21
	3.3 Interpretatie.....	22
4	Waardstelling en Selectieadvies.....	23
5	Conclusie.....	24
6	Advies.....	25
7	Literatuur.....	26
	Verklarende Woordenlijst.....	28
	Overzicht van de perioden.....	29
	Figuren.....	30
	Bijlage 1: Boorbeschrijvingen.....	49

Lijst met Figuren

Figuur 1: Ligging van het plangebied (www.opentopo.nl).....	4
Figuur 2: Verwachtingsadvieskaart.....	30
Figuur 3: Beleidsadvieskaart.....	31
Figuur 4: Plangebied op de topografische kaart (top10).....	32
Figuur 5: Het plangebied op de luchtfoto.....	32
Figuur 6: Foto kijkend naar het zuiden vanaf boorpunt 1.....	33
Figuur 7: Foto kijkend naar het oosten bij boorpunt 2.....	33
Figuur 8: Bestaande en nieuwe bebouwing footprint.....	34
Figuur 9: Footprint parkeergarage.....	34
Figuur 10: Geologische kaart (Van Rummelen 1972).....	35
Figuur 11: Geologisch profiel (Van Rummelen 1972). Zie fig. 10 voor de ligging van het profiel.....	36
Figuur 12: Geomorfologische kaart (Alterra 2004).....	37
Figuur 13: Bodemkaart (Alterra Wageningen UR 2012).....	37
Figuur 14: Hoogte-reliëfkaart op basis van AHN2 (Kadaster en PDOK 2014). Hoogtewaarden in meters NAP.....	38
Figuur 15: Hoogte-reliëfkaart in detail, met hoogtewaarden in meters NAP.....	38
Figuur 16: Kaart van Sgroten uit 1573.....	39
Figuur 17: Stadsplattegrond van Domburg uit 1648 (Goliath 1648). Het plangebied ligt ongeveer in de rode cirkel.....	39
Figuur 18: Kaart van Visscher uit 1656 (Visscher 1656).....	40
Figuur 19: Gezicht op Domburg eind 17e eeuw ("De Stad Domburgh; Gezicht op de stad Domburg in vogelvlucht, vanuit het zuiden, met de wapens van Domburg en de familie Cau" 1690). Het plangebied ligt rechts boven op de grens van duin en bos.....	40
Figuur 20: Kadastrale veldminuut midden 1857 ("WatWasWaar"). Rechtsonder een uitvergroting.....	41
Figuur 21: Bonnekaart 1926.....	41
Figuur 22: Topografische kaart 1949.....	42
Figuur 23: Luchtfoto uit 1959 (Provincie Zeeland).....	42
Figuur 24: Topografische kaart 1993.....	43
Figuur 25: Overzicht van archeologische terreinen (rood), waarnemingen (geel) en onderzoeksmeldingen (blauw) uit ARCHIS (ARCHIS - Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed 2015).....	43
Figuur 26: Archeologische terreinen (rood) bij en om het plangebied (ARCHIS - Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed 2015). Inzet ter verduidelijking verschil tussen terrein 15.834 (oranje) en 11.276 (het wettelijk beschermde monument, blauw).....	44
Figuur 27: Archeologische waarnemingen (geel) en onderzoeksmeldingen (blauw) uit ARCHIS (ARCHIS - Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed 2015).....	45
Figuur 28: Reconstructie van de ligging van de ringwalburg (Van Heeringen, Hendrixx, en Mars 1995). Het plangebied ligt in de rode cirkel. De reconstructie van de ligging van de wal is donkergrijs. De onderbroken lijn geeft de buitengrens van de veronderstelde gracht aan. Hierbij is uitgegaan van een 'geheel hypothetische grachtbreedte [...] van 50 m.'(Van Heeringen, Hendrixx, en Mars 1995).....	46
Figuur 29: Boorpuntenkaart.....	47
Figuur 30: Schematische doorsnede.....	48

Lijst met Tabellen

Tabel 1: Aardkundige waarden.....	12
Tabel 2: Bekende waarden in het onderzoeksgebied.....	19

Samenvatting

Bureau voor Archeologie heeft een bureau- en booronderzoek uitgevoerd voor bouwwerkzaamheden aan de Nehalenniaweg 6-8 te Domburg.

Het onderzoek is uitgevoerd in overeenstemming met de richtlijnen van de KNA, protocollen 4002 en 4003 en de richtlijnen van de provincie Zeeland. In het kader van het onderzoek zijn kaarten, databases en literatuur geraadpleegd om tot een gespecificeerde archeologische verwachting van het gebied te komen.

Het voornemen bestaat om de aanbouwen rond het hotel te slopen, een parkeergarage aan te leggen en hierop een nieuwe hoteluitbreiding te realiseren. De graafwerkzaamheden vinden plaats over een oppervlak van ongeveer 670 m². Het vloerpeil van de parkeergarage komt op 2,8 m -mv (3,9 m NAP).

Het plangebied ligt in het Zeeuws kleigebied. Op de Pleistocene afzettingen liggen Basisveen en zand en kei van de Formatie van Naaldwijk. Op de Formatie van Naaldwijk liggen Duinafzettingen met de basis op ongeveer 0 m NAP. Deze zijn gevormd vanaf ongeveer 3500 v. Chr. Op de rand van het duingebied is in de Vroege Middeleeuwen een ringwalburg gesticht. Deze is overstoven met duinzand (Laagpakket van Schoorl). In het plangebied geldt een specifieke verwachting voor de aanwezigheid van resten van de ringwalburg. Daarnaast kunnen (in het algemeen) bewoningsresten uit het Neolithicum en recenter aanwezig zijn in het duinzand.

In het plangebied zijn zes boringen gezet tot maximaal 400 cm -mv. Hieruit blijkt dat in het plangebied tot een diepte van 400 cm -mv (277 cm NAP) jonge duinafzettingen (Laagpakket van Schoorl) aanwezig zijn. In de duinafzettingen zijn dunne (centimeter dikte) en enkele dikkere (20 en 55 cm) humeuze lagen aanwezig die wijzen op stilstand in de sedimentatie. Er zijn geen aanwijzingen voor archeologische waarden in het plangebied binnen de onderzochte diepte. Eventuele vroegmiddeleeuwse resten in relatie tot de ringwalburg kunnen in diepere bodemlagen wel aanwezig zijn.

Bureau voor Archeologie adviseert het plangebied vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling.

Dit onderzoek is met de grote zorgvuldigheid uitgevoerd. Het is echter nooit uit te sluiten dat toch archeologische resten worden aangetroffen bij de graafwerkzaamheden. Eventuele archeologische resten is men verplicht te melden bij de Minister van OCW in overeenstemming met artikel 53 van de Monumentenwet uit 1988. In dit geval wordt aangeraden om contact op te nemen met de gemeente Veere.

1 Inleiding

Bureau voor Archeologie heeft een archeologisch onderzoek uitgevoerd voor bouwwerkzaamheden aan de Nehalenniaweg 6-8 te Domburg.

In 1992 kwamen de Europese leiders overeen dat het cultureel erfgoed dat zich in de bodem bevindt beter beschermd moest worden. In de stad Valletta sloten zij een verdrag dat dit moest regelen (Verdrag van Malta). Een belangrijk onderdeel van het verdrag is dat landen moeten borgen dat archeologen worden betrokken bij planvorming om schade aan het archeologisch erfgoed te voorkomen.

In Nederland heeft dat geleid tot de herziening van de toen al bestaande Monumentenwet uit 1988. De herziening trad uiteindelijk in werking in 2007 (Wet op Archeologische Monumentenzorg (WAMZ)). Deze wet is uitgewerkt in een algemene maatregel van bestuur: het Besluit Archeologische Monumentenzorg (BAMZ). Door de wijziging van deze en andere wetten, die betrekking hebben op de ruimtelijke ordening (zoals de Wro), mogen gemeenten verplichten dat een initiatiefnemer die de bodem wil gaan verstoren rekening moet houden met archeologie.

De provincie Zeeland heeft in de Cultuurnota 2013-2015 vastgelegd hoe zij met de archeologische monumentenzorg om wil gaan. Hierbij heeft de provincie aanvullende richtlijnen vastgesteld voor het uitvoeren van archeologisch onderzoek.¹ Dit onderzoek is mede uitgevoerd op grond van deze richtlijnen.

De gemeente is voor een belangrijk deel verantwoordelijk voor het archeologisch beleid bij ruimtelijke ontwikkelingen. De gemeente Veere heeft een archeologisch beleid laten opstellen door de Walcherse Archeologische Dienst (WAD). Het uitgangspunt voor het archeologische beleid zijn de verwachtingskaart en de beleidskaart van de gemeente Veere. In fig. 2 en 3 zijn uitsneden daarvan weergegeven. Hieruit volgt dat het plangebied in een zone ligt met gele en rode kleur. Zones met een rode kleur zijn archeologische terreinen met een hoge archeologische waarde. Voor deze zones geldt dat bij bodemingrepen dieper dan 40 cm en groter dan 30 cm een bureauonderzoek en eventueel een inventariserend veldonderzoek moet plaatsvinden. Zones met een gele kleur liggen in het Duin- en Strandgebied. Hiervoor geldt dat bij ruimtelijke ontwikkelingen overleg moet plaatsvinden met de Walcherse Archeologische Dienst over de eventuele noodzaak van archeologisch onderzoek.

Het plangebied heeft een oppervlak van ca. 830 m². Vanwege de aanleg van een parkeergarage leidt de beoogde ontwikkeling tot een bodemverstoring tot maximaal 300 cm -mv. Hiermee overschrijdt het plan de vrijstellingscriteria in de rode zone en geldt de verplichting om een onderzoek op de locatie uit te voeren.

Het onderzoeksgebied is een zone met straal van circa 100 m om de ontwikkeling heen.

In Nederland wordt voor het vaststellen van de archeologische waarde van een plangebied de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.3) gehanteerd. Gemeenten kunnen hierop aanvullende uitvoeringskaders vaststellen. De gemeente Veere heeft zelf geen aanvullende uitvoeringskaders vastgesteld voor het uitvoeren van archeologisch vooronderzoek. Wel zijn de op provinciaal niveau vastgelegde richtlijnen voor archeologisch onderzoek van

1 http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Zeealand/339857/339857_1.html

toepassing. Dit onderzoek is gebaseerd op de criteria die in de KNA staan geformuleerd en de richtlijnen van de provincie Zeeland.² Voorafgaand van het onderzoek is eveneens overleg met de WAD over de te volgen strategie bij het veldonderzoek.³

1.1 Doelstelling en vraagstelling

Het doel van het bureauonderzoek is het opstellen van een gespecificeerde archeologische verwachting. Het doel van het veldonderzoek is het controleren en verfijnen van de archeologische verwachting zodat een beslissing genomen kan worden over hoe met eventuele archeologische waarden rekening moet worden gehouden bij de voorgenomen werkzaamheden.

Het veldonderzoek is uitgevoerd als booronderzoek (IVO – O) had de verkennende vorm. Met het verkennende veldonderzoek wordt inzicht verkregen in de vormeenheden van het landschap, voor zover deze van invloed zijn op de locatiekeuze in het verleden. Hiermee kunnen kansarme zones worden uitgesloten en kansrijke zones worden geselecteerd.

De volgende onderzoeksvragen zijn in dit onderzoek gebruikt:

- *Waaruit bestaan de voorgenomen bodemingrepen?*
- *Wat is de landschappelijke ligging van het plangebied in termen van geomorfologie, geologie en bodemkunde?*
- *Is sprake van een natuurlijke (intacte) bodemopbouw of is deze (deels) verstoord? Indien sprake is van verstoringen, wat is de diepte en omvang van de verstoring?*
- *Zijn er (aanwijzingen voor) archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is naar verwachting de omvang, ligging, aard en datering hiervan?*
- Indien er (mogelijk) archeologische waarden aanwezig zijn:
 - *Worden deze archeologische waarden verstoord door de voorgenomen bodemingrepen? Zo ja, op welke wijze?*
 - *Welke maatregelen kunnen worden genomen om voldoende rekening te houden met deze archeologische waarden?*

2 (Provincie Zeeland 2014)

3 Telefonisch contact dhr. B. Meijlink, WAD, 9 september 2015

2 Bureauonderzoek

2.1 Methode

Het bureauonderzoek is uitgevoerd in overeenstemming met de richtlijnen van de KNA 3.3, protocol 4002 en de aanvullende richtlijnen van de provincie Zeeland.⁴

In het kader van het onderzoek zijn kaarten, databases en literatuur geraadpleegd om tot een gespecificeerde archeologische verwachting van het gebied te komen. Eerst wordt het plan- en onderzoeksgebied vastgesteld en het onderzoek gemeld bij ARCHIS. Daarna wordt achtereenvolgens de aardkundige, archeologische en historische context van het te onderzoeken gebied bestudeerd. Voor dit onderzoek is onder meer ook het Zeeuws Archief geraadpleegd.

De gegevens leiden tot het opstellen van een gespecificeerde verwachting. In de gespecificeerde verwachting worden de mogelijk aanwezige archeologische waarden beschreven in termen van onder meer de diepteligging, omvang, ouderdom en conservering.

Genoemde stappen leidden tot onderhavig rapport en het openbaar maken van de resultaten bij Archis en het e-Depot voor de Nederlandse Archeologie.⁵ In de hierna volgende hoofdstukken worden de belangrijkste onderzoeksgegevens gepresenteerd.

2.2 Huidige situatie en beoogde ingreep

Het plangebied ligt in de gemeente Veere in de plaats Domburg. Het plangebied betreft een perceel aan de Nehalenniaweg 8 aan de noordzijde van de bebouwde kom van het dorp (fig. 4). Op het perceel staat Hotel Bosch & Zee. Rondom bevinden zich percelen met vrijstaande bebouwing (fig. 5). Het perceel is voor ongeveer driekwart bebouwd. Het onbebouwde deel is bestraat en in gebruik als terras en parkeerplaats (zie foto voorzijde en fig. 6 en 7). Het perceel waar bodemingrepen zullen plaatsvinden heeft een omvang van 830 m².

Het voornemen bestaat om de aanbouwen rond het hotel te slopen, een parkeergarage aan te leggen en hierop een nieuwe hoteluitbreiding te realiseren. De uitbreiding van het bovengrondse bouwvlak is beperkt (fig. 8). De ondergrondse parkeergarage bestrijkt echter het hele nog onbebouwde deel van het plangebied (fig. 9). De graafwerkzaamheden vinden plaats over een oppervlak van ongeveer 670 m². Het vloerpeil van de parkeergarage komt op 2,8 m -mv (ca. 3,9 NAP). De inrit (hellingbaan) komt aan de oostzijde van de huidige bebouwing.

2.3 Aardkunde

De aardkundige gegevens staan samengevat in tabel 1. Het plangebied ligt in het Zeeuws kleigebied. De top van het Pleistoceen bevindt zich hier tussen -10 en -15 m NAP.⁶ Hierop ligt veen en zand en kei van de Formatie van Naaldwijk.⁷ In de klastische afzettingen bevindt zich een veenlaag op ongeveer -2,5 m NAP. De

4 (CCvD 2013; Provincie Zeeland 2014)

5 (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en Data Archiving and Networking Services)

6 (Van Rummelen 1972)

7 (De Mulder 2003)

veenlaag is onderdeel van de Formatie van Nieuwkoop en is gevormd in de periode dat voor de kust strandwallen ontwikkelen tussen 3000 en 1500 v. Chr.⁸

Op de Formatie van Naaldwijk liggen Duinafzettingen met de basis op ongeveer 0 m NAP. Deze zijn gevormd vanaf ongeveer 3500 v. Chr. Op de rand van het duingebied is in de Vroege Middeleeuwen een ringwalburg gesticht. De ringwalburg is snel na de vorming weer overstoven door jonge Duinzanden. Een geologisch profiel dat langs het plangebied loopt is weergegeven in fig. 11. Het plangebied ligt op de geologische kaart en het profiel in de eenheid S5: Jonge Duin – Strandzanden op Hollandveen.

Op de geomorfologische kaart ligt het plangebied in bebouwd gebied. Direct buiten de bebouwde kom liggen kustduinen (fig. 12). Op de bodemkaart ligt het plangebied eveneens in bebouwd gebied. Buiten de bebouwde kom staan zandgronden gekarteerd. Op de bodemkundige overzichtskaart van 1952 staat het plangebied eveneens in bebouwd gebied.⁹

Op een hoogte - reliëfkaart van het plangebied zijn geen natuurlijke landschapsvormen zichtbaar (fig. 14 en 15). Het maaiveld van het plangebied ligt tussen 6,8 en 6,6 m NAP.

Vijftig meter zuidelijk van het plangebied is een booronderzoek uitgevoerd.¹⁰ Het maaiveld ligt daar op 4,96 m NAP. Het bodemprofiel bestaat op hoofdlijnen uit:¹¹

- 0 cm tot 115 cm (3,81 m NAP): omgewerkte grond
- 115 cm tot 185 cm (3,11 m NAP): laatmiddeleeuwse ophooglaag
- 185 cm tot 360 cm (1,36 m NAP): burgwal lagen, loopvlak in de basis
- 360 cm tot 380 cm (1,16 m NAP): wad- en kwelderafzettingen.

Uit eerder onderzoek blijkt dat het oorspronkelijk loopvlak waarop de burgwal is aangelegd, ligt tussen de 1,25 m NAP in het noordelijk kwadrant en 0,5 m NAP in het zuidelijk kwadrant.¹² Dit komt goed overeen met de gegevens van d'Hondt in het noordelijke kwadrant (1,36 m NAP versus 1,25 m NAP).

<i>Bron</i>	<i>Situatie plangebied, omschrijving</i>
Geologie (fig. 10) ¹³	S5: Jonge Duin- en Strandzanden op Hollandveen; Afzettingen van Duinkerke en Afzettingen van Calais zijn aanwezig.
Geomorfologie (fig. 12) ¹⁴	Bebouwde kom, buiten de bebouwde kom: kustduinen.
Bodemkunde (fig. 13) ¹⁵	Bebouwde kom; buiten de bebouwde kom: zandgronden.
AHN (fig. 14 en 15) ¹⁶	AHN: Het maaiveld van het plangebied ligt tussen 6,8 en 6,6 m NAP.

Tabel 1: Aardkundige waarden.

8 (De Mulder 2003)

9 (Bennema en Van der Meer 1952)

10 (Dhondt 2014)

11 Boorprofiel 2 uit het betreffende onderzoek.

12 (Van Heeringen, Hendrikx, en Mars 1995)

13 (Van Rummelen 1972)

14 (Brus, Pleijter, en Van Wallenburg 1986)

15 (Alterra Wageningen UR 2012; Pleijter e.a. 1994)

16 (Kadaster en PDOK 2014)

In het plangebied zijn voor zover bekend geen saneringen geweest.¹⁷ In Dinoloket en BISNederland zijn geen voor het plangebied relevante boorgegevens geregistreerd.¹⁸

2.4 Bewoning en historische situatie

Al sinds de vorming van het Pleistocene landschap hebben groepen mensen in de regio rondgetrokken, levend van de jacht en het verzamelen van eetbare planten en vruchten. Nadat het land tussen 8000 en 7000 jaar ¹⁴C jaren BP verandert in een kustmoeras (Basisveen) en nog later in een intergetijdengebied, worden de bewoningsmogelijkheden beperkter. In deze periode bieden alleen de oevers van kreken bewoningsmogelijkheden, evenals de strandwallen die zich vanaf 5500 v. Chr. beginnen te vormen.

Tussen 2750 en 1500 v. Chr. groeien de strandwallen aaneen en in het achterland vormt zich een nieuw en uitgestrekt veenmoeras. In deze periode neemt het aantal bewoners toe. De meest in het oog springende vondst uit deze tijd is die van brokstukken van de tempel van Nehalennia aan het strand van Domburg uit de Romeinse tijd. De tempel heeft lange tijd in de duinen gestaan, na de Middeleeuwen (opnieuw) ontdekt, en vervolgens door de zee verzwolgen.

Door ontwatering van het veengebied in de Romeinse tijd maakt men het natte gebied ten oosten van de strandwal geschikt voor bewoning. Tegelijkertijd klinkt daardoor het veengebied in en neemt het risico op overstromingen toe. Er ontstaan nieuwe intergetijdengebied en ongeveer 800 n. Chr. Is het hele veengebied in Zeeland geërodeerd of bedekt geraakt met zeeafzettingen. Op de binnenzijde van de westelijke strandwal van Walcheren wordt in deze periode de ringwalburg van Domburg gebouwd.

De ringwalburg is gedocumenteerd op basis van een aantal opgravingen die worden beschreven in Van Heeringen e.a.¹⁹ Het plangebied ligt buiten de vermoedelijke contouren van de burgwal, maar binnen de (hypothetische) 50 m brede omringende gracht. Zie verder paragraaf 2.5.

De ringwalburg is vermoedelijk verlaten in de 10e eeuw. In de 11e eeuw is het huidige Domburg ontstaan.²⁰

De oudste geraadpleegde kaart is de 16e eeuwse kaart van Sgroten (fig. 16). Hierop staan de nu bekende dorpen (waaronder Domburg) in vogelvluchtperspectief afgebeeld. Uit de 17e eeuw is de grootschaligere kaart van Goliath en één van Visscher beschikbaar (fig. 17 en 18). Hierop is de huidige dorpsstructuur goed zichtbaar. Van de ringwalburg zijn geen contouren herkenbaar. Het plangebied ligt op de rand van het duingebied ten noordoosten van de historische kern. Rondom de bebouwde kern liggen tuinen, bouwland en boomgaarden. Eind 17^e eeuw is het dorpsbeeld weinig veranderd. Het plangebied ligt nog net op de getoonde prent tegen de duinen.

De kadastrale minuutplan van Domburg uit begin 19^e eeuw (Sectie A 1) is niet beschikbaar in de archieven.²¹ De veldminuut uit 1857 laat zien dat in de duinen meer woningen komen te staan, alsmede vlak bij het plangebied (fig. 20). In 1926 loopt door de oostzijde van het plangebied een halfverharde weg (fig. 21).

¹⁷ (Rijkswaterstaat Ministerie van Infrastructuur en Milieu)

¹⁸ (Dinoloket; Alterra Wageningen UR 2012)

¹⁹ (Van Heeringen, Hendriks, en Mars 1995)

²⁰ (Van Heeringen, Hendriks, en Mars 1995)

²¹ (Kadaster 1811)

Het huidige hotel is gebouwd in 1927,²² dus net na het kaartbeeld van fig. 21. In 1949 en 1959 staat op het perceel inderdaad bebouwing (fig. 22 en 23). Het hotel breidt daarna uit tot de huidige omvang en in 1993 staat de huidige situatie weergegeven (fig. 24).

Behalve luchtfoto's uit 1959 zijn ook de luchtfoto's uit latere jaren tot 2014 geraadpleegd.²³ Dit heeft geen aanvullende informatie opgeleverd.

2.5 Bekende archeologische en ondergrondse bouwhistorische waarden

In fig. 2 en 3 staan uitsneden van de archeologische verwachtings- en beleidskaart van de gemeente. Archeologische terreinen, waarnemingen en onderzoeksmeldingen uit ARCHIS staan weergegeven in fig. 25. In fig. 26 staan de archeologische terreinen afzonderlijk weergegeven. In fig. 27 staan de onderzoeken en waarnemingen tot 100 m van het plangebied weergegeven met nummers. In tabel 2 staat een toelichting op de nummers uit ARCHIS. In de lopende tekst worden de voornaamste gegevens besproken.

Het plangebied ligt ten noordoosten van de historische kern van Domburg en op de noordrand van de ringwalburg van Domburg. De ringwalburg is een archeologisch terrein van hoge archeologische waarde (terrein 15.834). Een deel van de ringwalburg heeft een wettelijk beschermde status (terrein 11.276). Het terrein ten oosten van de ringwalburg betreft de historische kern van Domburg (terrein 13.640).

De ringwalburg is in de jaren '80 en '90 enkele keren onderzocht. Op grond daarvan is de reconstructie van de wal en gracht gemaakt die in fig. 28 is weergegeven. De breedte van de gracht is niet goed bekend omdat deze geen enkele keer nog in zijn geheel is gedocumenteerd. Uit waarnemingen blijkt dat hij minimaal 20 m breed is. Vanwege de grote omvang van de ringwalburg bepaalt Van Heeringen de breedte op maximaal 50 m, zoals in de figuur weergegeven. De top van de wal ligt in het noorden op ongeveer 2 m NAP.²⁴ Het plangebied ligt volgens de reconstructie op de noordelijke rand van de gracht. Als de gracht in het plangebied voorkomt, ligt deze vrij diep. Het maaiveld in het plangebied ligt namelijk op 6,6 m NAP of hoger.

In 2014 is voor de uitbreiding van het Badhotel, 50 m ten zuiden van het plangebied een booronderzoek uitgevoerd. Eerder waren bij het badhotel al verschillende andere onderzoeken gedaan (waarneming 22.113, onderzoek 1.557). Met het booronderzoek is de ligging van een laatmiddeleeuws ophoogpakket (donkergrijze, humeuze laag) en daaronder resten van de ringwalburgwal vastgesteld. De top van het bovenste archeologische (laatmiddeleeuwse) niveau bevindt zich op 3,81 m NAP. De top van de ringwalburgwal ligt op 2,41 m NAP.

Honderd meter zuidwestelijk is een bureau- en proefsleuvenonderzoek en een opgraving geweest (onderzoeken 20.041, 21.310, 42.022, 43.750; waarnemingen 427.143, 427.157 en 432.580): De top van de bewoningsniveaus bevindt zich in dit gebied op 2,60 m NAP. Op dit niveau manifesteert zich de bewoning, bestaande uit houten huizen en fragmenten van erfscheidende hekwerken.²⁵

22 (Kadaster 2013)

23 (Provincie Zeeland)

24 (Van Heeringen, Hendriks, en Mars 1995, 31)

25 (Ufkes, A. 2011)

Vijftig meter westelijk is een bureau- en booronderzoek uitgevoerd (waarneming 430.052, onderzoek 35.543). Het duinzand bestaat daar uit fijn stuifzand en is aanwezig vanaf het maaiveld tot zeker 0 meter NAP. In het duinzand zijn geregeld dunne vegetatiebandjes aanwezig waaruit de onderzoekers concluderen dat deze niveaus enige tijd dagzomend zijn geweest. In het plangebied bevindt zich een (mogelijk laatmiddeleeuwse) bouwvoor met de top op 2,30 m -mv (4,06 meter NAP). De top van een tweede antropogene pakket van 50 cm dik ligt op 3,4 m -mv (2.96 m NAP).

In het plangebied zijn geen bekende (ondergrondse) bouwhistorische waarden aanwezig.

Op de Cultuurhistorische hoofdstructuur van Zeeland staan geen aanvullende gegevens.²⁶

Bron	Omschrijving
Archeologische terreinen	<p>11.276 Terrein van zeer hoge archeologische waarde, beschermd – Domburg – Centrum</p> <p>Terrein met resten van een ringwalburg uit de vroege middeleeuwen. Het is een van de 5 ringwalburgen die Zeeland rijk is. Datering: laat 9e eeuw; 2e fase begin 10e eeuw. Voorafgaande aan de aanleg is het terrein door het opbrengen van 'blauwe' klei bouwrijp gemaakt. De diameter inclusief de gracht bedraagt 365 m. De wal is 12-16 m breed, de gracht circa 50 m (in ieder geval min. 20 m). De burg is in de late middeleeuwen overstoven en bedekt met circa 60 cm duinzand. Op een tweetal plekken in de directe nabijheid van het museum is de wal nog zichtbaar in reliëf. Het monument verkeert in goede staat, onder de bebouwing van Domburg. Er hebben meerdere opgravingen en proefonderzoeken plaatsgevonden in de periode 1986-1993 (ROB), maar ook nadien nog (2001; ROB). Aan de binnenzijde van de wal is een opeenvolging van woonniveaus aanwezig. De kwaliteit van het aangetroffen organische materiaal is goed. Het monument omvat 4 ruimtelijk gescheiden gebieden.</p> <p>13.640 Terrein van hoge archeologische waarde – Domburg – historische kern</p> <p>Terrein met sporen van bewoning. Het betreft de oude stadskern van Domburg, daterend uit de Late Middeleeuwen. De stad Domburg is ontstaan bij een laat 9e eeuwse ringwalburg. Op het buiten gebruik geraakte burgterrein ontstond in de 10e – 11e eeuw een nederzetting. Domburg kreeg stadsrechten in 1223; in dat jaar werd ook een kerk gesticht. Het monument sluit aan bij de niet wettelijk beschermde, delen van de ringwalburg (nummer 15.834; zie aldaar en bij nummer 11.276). De oude stadskern strekt zich ook uit tot buiten de grenzen van het monument en valt ten dele samen met nummer 15.834.</p> <p>15.834 Terrein van zeer hoge archeologische waarde - Domburg - Centrum</p> <p>Terrein met resten van een ringwalburg uit de vroege middeleeuwen. Het is een van de 5 ringwalburgen die Zeeland rijk is. Datering: laat 9e eeuw; 2e fase begin 10e eeuw. De diameter inclusief de gracht bedraagt 365 m. De wal is 12-16 m breed, de gracht circa 50m (in ieder geval min. 20m). De burg is in de late Middeleeuwen overstoven en bedekt met circa 60 cm duinzand. Op een tweetal plekken in de directe nabijheid van het museum is de wal nog zichtbaar in reliëf. Het monument verkeert in goede staat, onder de bebouwing van Domburg. Er hebben meerdere opgravingen en proefonderzoeken plaats gevonden in de periode 1986-1993 (ROB), maar ook nadien nog (2001; ROB). Aan de binnenzijde van de wal is een opeenvolging van woonniveaus aanwezig. De kwaliteit van het aangetroffen organische materiaal is goed. Het monument omsluit 4 ruimtelijk gescheiden delen van een wettelijk beschermd monument (nr. 11276; zie aldaar). Het sluit</p>

26 <http://zldgwb.zeeland.nl/gw411sl/?Viewer=Cultuur%20Historie>

Bron	Omschrijving
	aan bij monument 13.640, de oude stadskern van Domburg. Binnen de ringwalburg heeft een deel een wettelijk beschermde status.
Waarnemingen	<p>19.972 - Domburg - Badhotel Waarneming bij opgraving. Deze opgraving vond plaats op de locatie waar in 1991 de aanwezigheid van de 'Duinburcht' werd geconstateerd. De in 1986 aangetoonde nederzetting ontstond, naar bleek in 1991, op het burchtterrein nadat het burchtkarakter was opgegeven. Vondst van meerdere fragmenten laatmiddeleeuws aardewerk.</p> <p>19.986 - Domburg - Badhuisweg St.- Willibrordkapel Vondst van gedraaid aardewerk (Nieuwe tijd A) en resten van overwelfde, witgekalkte keldermuur.</p> <p>21.954 - Domburg - Domburgseweg; Badhotel Onder de wal in zijn tweede fase werd een compleet skelet gevonden van een vrouw van 45-50 jaar oud. Ter hoogte van onderste niveau kwam een houten goot aan het licht. Hoger gelegen lagen: Pingsdorf, Paffrath, kogelpot en een enkele oudere Badorfscherf. Diameter burg: 265 m. De burg is groter dan die van Middelburg, Oost-Souburg en Burgh. De naamsafleiding Domburg - duinburcht is door de ontdekking van de ronde burcht nu zeker geworden. De landschappelijke ligging van de versterking is identiek aan die, welke bij de ronde burcht van Burgh op Schouwen werd aangetroffen. Beide liggen aan de binnenrand van de toenmalige duinen op de overgang naar het pas drooggevalen kleigebied dat nu onder de naam 'Oudland' bekend staat. De burcht is in vergetelheid geraakt doordat hij al vroeg onder het duinzand aan het oog werd onttrokken. In ieder geval kunnen we er zeker van zijn dat de burcht in het laatste kwart van de 9^e eeuw al bestond. Waarschijnlijk werd er aanvankelijk niet in gewoond en was het een echte vluchtburcht. Mogelijk in de 10^e, maar zeker in de 11^e en 12^e eeuw werd het hele binnenterrein opgehoogd en vond bewoning plaats.</p> <p>22.113 - Domburg - parkeerkelder Badhotel Het betreft hier een verkenning in de bouwput voor een parkeerkelder van het nieuwe Badhotel 26-30 maart. In de bouwput was in drie profielen de wal van de vroegmiddeleeuwse burcht van Domburg uit de 9^e eeuw AD te zien. Na het buiten gebruik raken van de wal is op het terrein een nederzetting verzezen (10-11^e eeuw AD). Vanaf 1987 is op het binnenterrein en ter van de wal diverse malen archeologisch onderzoek verricht.</p> <p>26.544 - Domburg - naast Badhotel In bouwput voor appartementen naast badhotel klei afzetting Duinkerken I of II overstoven met duinzand. De bewoning bevindt zich op het duinzand, ook de vondsten van aardewerk bevinden zich op dit niveau. De burg is voorzien van een wal opgebouwd van klei-duinzandplaggen. De wal was ca. 2 meter hoog. Onder de wal werd een skelet gevonden van een 45-50 jarige vrouw. Ze was 1,65 m lang. Het is onduidelijk of het hier gaat om een bouwoffer, of een begraafing die lang voordat hier sprake was van een burg gedaan was. In de wal waren nog resten van houten palen aanwezig (eik, es en els). Van het binnenterrein kwamen geen vondsten behalve een beukenhoutengoot. Hout was op het binnenterrein zeer goed bewaard. Het betreft hier resten van huizen. Gezien tegen de andere burgen in Zeeland, zal ook deze burg uit de 10^e en 11^e eeuw dateren. Het aardewerk lijkt daarmee in overeenstemming.</p> <p>427.143 - Domburg - 't Groentje, Badstraat 1-3 <i>Zie verder onderzoeksmelding: 21.310</i></p> <p>427.157 - Domburg - Motel 't Groentje <i>Zie verder onderzoeksmelding: 20.041</i></p> <p>430.052 - Domburg - Badstraat 15, Badhuisweg 28 <i>Zie verder onderzoeksmelding: 35.543</i></p> <p>432.580 - Domburg - Badstraat 1-3</p>

Bron	Omschrijving
	<p>Zie verder onderzoeksmelding: 43.750</p> <p>440.045 - Domburg - Domburg Badhotel</p> <p>Zie verder onderzoeksmelding: 55.139</p>
Vondstmeldingen	Geen
Onderzoeksmeldingen	<p>1.557 - Domburg - Badhotel Administratieve weergave van inspectie. Resultaten staan bij waarneming 22.113.</p> <p>1.558 - Domburg - Badhotel Administratieve weergave van inspectie. Resultaten staan bij waarneming 26.544.</p> <p>1.559 - Domburg - Badhotel Administratieve weergave van inspectie. Resultaten staan bij waarneming 22.113.</p> <p>20.041 - Domburg - Motel 't Groentje – bureauonderzoek en booronderzoek Bureauonderzoek met controle boringen naar aanleiding van geplande vervangende nieuwbouw met parkeerkelder. Archeologische resten zijn waarschijnlijk aanwezig vanaf 2,2 m -mv en dieper. Aanbevolen wordt een vervolgonderzoek uit te voeren.²⁷</p> <p>21.310 - Domburg - Motel 't Groentje, Badstraat - proefsleuvenonderzoek Er werd één proefsleuf aangelegd van ca. 15x8 m (maaiveldniveau). De proefsleuf is in zeven vlakken onderzocht tot op een diepte van ca. 3,95 m -mv (ca. 1,85 m NAP), waarbij sommige vlakken moesten worden ingesprongen om de stabiliteit van de ontgraving te waarborgen. Op de top van de zandverstuiving werd enkel een bewoningslaag uit de Nieuwe tijd aangetroffen met twee haaks op elkaar staande (percelerings)greppels uit het einde van de 15e of het begin van de 16e eeuw, alsmede een woonhuis uit de 17e eeuw dat is opgetrokken na het dempen van de greppels en in de loop der eeuwen is aangepast en verbouwd. Een laatmiddeleeuws bewoningsniveau is niet aangetroffen. Onder de zandverstuiving is een akkerlaag uit de vroege middeleeuwen/het begin van de late middeleeuwen aangetroffen met ongeveer noord-zuid gerichte ploegsporen. Onder deze akkerlaag met een dikte tot ca. 0,8 m is een bewoningslaag aangetroffen. Enkele in deze laag waargenomen (min of meer) regelmatig vierkante kuilen houden mogelijk verband met de top van de plaggenstapeling die in dit vlak voor het eerst zichtbaar werd. De bewoningslaag rustte op een ophoogpakket dat was opgebracht op een oudere bewoningslaag. Op deze oudere bewoningslaag werd tevens een plaggenstapeling aangetroffen die mogelijk behoort tot een (huis-)plattegrond van het type Oost-Souburg I of tot een (ring-)wal. De ongeroerde grond onder de ringwalburg is noch in het vlak, noch in de boringen aangetroffen. Op basis van de aangetroffen vondsten kunnen de drie tijdens dit proefsleuvenonderzoek onderscheiden gebruiksfasen in de periode vanaf het (eind van de 9e/) begin 10e eeuw tot ca. het eind van de 13e/begin 14e eeuw worden gedateerd. Het aardewerk is sterk gefragmenteerd en onvolledig. Door de ligging onder de grondwaterspiegel zijn vondsten van organisch materiaal (bot, leer en hout) goed bewaard. De botanische monsters bevatten veel resten van cultuurgewassen, evenals van wilde planten. De vindplaats is, voor zover het de periode van de ringwalburg betreft, behoudenswaardig.²⁸</p> <p>35.543 - Domburg - Badstraat 15, Badhuisweg 28 - bureauonderzoek In het plangebied is sprake van subrecente ophooglagen of verstoringen, op Jonge Duinzanden, op (kom-)Afzettingen van</p>

27 (Van Dasselaar 2006)

28 (Wagner en Depuydt 2007)

Bron	Omschrijving
	<p>Duinkerke II, op Hollandveen, op Afzettingen van Calais. Het duinzand bestaat uit fijn stuifzand en werd aangetroffen tot op een diepte van minimaal circa 0 meter NAP. In het duinzand werden geregeld dunne vegetatiebandjes waargenomen. Dat betekent dat deze niveaus enige tijd dagzomend zijn geweest. In één boring werd op een diepte tussen 2.30 en 2.95 meter beneden het maaiveld (tussen 4.06 meter +NAP en 3.41 meter +NAP) een niveau aangetroffen dat mogelijk een oude bouwvoor representeert. In dit niveau werd een fragment aardewerk uit de periode 1000 – 1200 A.D. aangetroffen. In twee boringen werd op een diepte tussen 3.40 en 4.90 meter beneden het maaiveld (tussen 2.96 en 1.82 meter +NAP) een zandige kleilaag aangetroffen, met fijne duinzandlaagjes. Het lijkt hierbij, op basis van de relatief hoge ligging en de inbedding in het jonge duinzand, niet te gaan om natuurlijke Afzettingen van Duinkerke II. Mogelijk betreft het hier antropogeen opgebracht materiaal. In een andere boring werd op een gelijke diepte een zandlaag met kleibrokken aangetroffen.</p> <p>Op basis van het uitgevoerde historische onderzoek kan worden aangenomen dat het noordelijke deel van het onderzoeksgebied in ieder geval al vanaf de zeventiende eeuw bebouwd was. Het is dit deel van het onderzoeksgebied dat in de huidige tijd nog steeds bebouwd is.</p> <p>Op basis van de onderzoeksgegevens kan worden aangenomen dat de bodem ter plaatse van het onderzoeksgebied tot een diepte van circa 1 meter beneden het maaiveld verstoord is.²⁹</p> <p>Daarom wordt geadviseerd dat, wanneer er ter plaatse van het onderzoeksgebied niet dieper dan tot 1 meter beneden het maaiveld wordt gegraven, er geen nader archeologisch onderzoek noodzakelijk is. Wanneer er dieper gegraven wordt, zal nader archeologisch onderzoek wel noodzakelijk zijn. In dat geval moet er contact worden opgenomen met de Gemeente Veere.</p> <p>42.022 - Domburg - Badstraat 1-3 Motel 't Groentje - opgraving</p> <p>Maandag 19 juli 2010 is een archeologische inspectie uitgevoerd bij de sloop van een bestaande kelder. Het overige deel van het terrein is in het najaar (november/december) opgegraven. De begeleiding wordt bij de opgraving gerapporteerd, zie onderzoek 43.750. De ophogings- en het bewoningspakket is aanwezig binnen de ontgraving; hierin is slachtafval, ijzerslakmateriaal en aardewerk aanwezig; globaal gedateerd tussen de 10e/11e eeuw. Dit komt overeen met het proefsleuvenonderzoek ter plekke binnen de ringwalburcht. De archeologische lagen lopen dieper door dan de ontgraving voor de parkeerkerker. Deze zullen door het heipalenplan wel verstoord worden. Deze diepere lagen wordt niet opgegraven en het streven is om deze ondanks het heipalenplan zoveel mogelijk te bewaren in de ondergrond.</p> <p>43.750 - Domburg - Domburg, Badstraat 1-3 - Domburg, Badstraat 1-3 - opgraving</p> <p><i>Koppeling met 20.041, 21.310 en 42.022</i></p> <p>De Karolingische bewoningsniveaus bevinden zich vanaf ongeveer 2,60 m NAP en dieper. Op dit niveau manifesteert zich de bewoning, bestaande uit houten huizen en fragmenten van erscheidende hekwerken. Het bijbehorende loopniveau bevindt zich tussen 2,15 en 2,25 m NAP. Onder het opgegraven niveau bevindt zich nog een 1,70 m dik pakket bestaande uit antropogene ophogings- en vermoedelijk ook bewoningslagen.³⁰</p> <p>44.820 - Domburg - Badhuisweg - bureauonderzoek</p> <p>Aanleiding voor het onderzoek is de beoogde herinrichting van het terrein. De initiatiefnemer is voornemens de huidige bebouwing te slopen en te vervangen door nieuwbouw. Het plangebied aan de Badhuisweg is gelegen op circa 7,5 meter boven NAP. Eventuele waarden uit de IJzertijd en de Romeinse Tijd zouden aanwezig kunnen</p>

29 (Ras 2009)

30 (Ufkes, A. 2011)

Bron	Omschrijving
	<p>zijn op grote diepte, op circa 1,5 meter beneden NAP, in de top van een mogelijk intact pakket Hollandveen. Archeologische waarden uit de Vroege-Middeleeuwen, te relateren aan een van de twee bewoningsfases van de nabijgelegen Karolingische ringwalburg, worden verwacht aanwezig te zijn vanaf circa 2,7 meter boven NAP. Recent archeologisch onderzoek heeft uitgewezen dat de ringwalburg aan het begin van de Late-Middeleeuwen is verlaten. Onduidelijk is of het verlaten van het terrein zich verhoudt tot het oprukkende duinzand of dat er bijvoorbeeld sociaaleconomische redenen aan ten grondslag liggen. In de 12e en 13e eeuw begon de laatmiddeleeuwse kern Domburg gestaag te groeien buiten de ringwalburg ten kosten van de bewoning binnen het vroegmiddeleeuwse burgerterrein. Op een niveau van circa 3,5 meter boven NAP is mogelijk een akkerlaag aanwezig uit deze periode, gekenmerkt door bruin sterk humeus kleiig zand met bijvoorbeeld ploegsporen en fragmenten Paffrath en Pingsdorf aardewerk. In overleg met de heer drs. B.H.F.M. Meijlink van de Walcherse Archeologische Dienst (WAD) is geconcludeerd dat graafwerkzaamheden tot een niveau van circa 3,8 meter boven NAP kunnen plaatsvinden zonder verdere archeologische restricties. Graafwerk dieper dan dit niveau moet voorafgegaan worden door aanvullend onderzoek vast te stellen in overleg met de WAD. Conclusie: Geen nader onderzoek noodzakelijk bij bodemroering tot +3,8 meter boven NAP.</p> <p>55.139 - Domburg - Uitbreiding Badhotel - bureauonderzoek en booronderzoek</p> <p>Binnen het plangebied werd een verstoorde laag aangetroffen, met daaronder, op een diepte tussen 3,74 en 3,81 meter NAP een laatmiddeleeuws egalisatiepakket. Hieronder werden opgeworpen lagen van de wal van de ringwalburg vastgesteld. De jongste fase loopt tot een diepte tussen 2,41 en 2,24 meter NAP. Dit pakket bestond uit donkergrijs, matig siltig zand met aardewerk of leembrokjes. Onderling bevinden zich ook zand en kleilagen. Een tweede, oudere, fase werd eveneens vastgesteld. Deze tweede fase bestaat hoofdzakelijk uit zandplaggen. De voet van de wal is hier aangeboord op 1,36 meter NAP. Hieronder werden mogelijk natuurlijke afzettingen vastgesteld. Dieperliggende bodemlagen konden tijdens het veldonderzoek niet worden bereikt. Boring 1 is op 3 meter beneden maaiveld gestuit op een massief stuk hout.³¹</p>
Gemeentelijke kaart	Ligging in AMK terrein, en in Duin en Strandgebied.
Bouwhistorische waarden	In het plangebied zijn geen bekende bouwhistorische waarden aanwezig.

Tabel 2: Bekende waarden in het onderzoeksgebied.

2.6 Gespecificeerde verwachting

Het plangebied ligt in de NOaA regio Zeeuws kleigebied. De top van het Pleistoceen bevindt zich hier tussen -10 en -15 m NAP.³² Hierop ligt veen en zand en kei van de Formatie van Naaldwijk. In de klastische afzettingen bevindt zich een veenlaag op ongeveer -2,5 m NAP. Op de Formatie van Naaldwijk liggen Duinafzettingen met de basis op ongeveer 0 m NAP. Deze zijn gevormd vanaf ongeveer 3500 v. Chr. In het Duingebied is in de Vroege Middeleeuwen een ringwalburg gesticht. De ringwalburg is snel na de vorming weer overstoven. Voor zover bekend ligt het plangebied buiten de contouren van de ringwal, mogelijk nog net in de gracht. De top van de vroegmiddeleeuwse archeologische lagen ligt in dit deel van de ringwalburg op ongeveer 2,5 m NAP.

³¹ (D'Hondt 2014)

³² (Van Rummelen 1972)

In het plangebied geldt een algemene verwachting voor het aantreffen van vindplaatsen in de strand- en duinzanden, en in het bijzonder een verwachting voor het aantreffen van resten van de ringwalburg.

Algemene Verwachting Strand en Duinzanden:

1. Datering: Neolithicum – Middeleeuwen.
2. Complextype: Alle complextypen kunnen aanwezig zijn.
3. Omvang: Onbekend.
4. Diepteligging: Archeologische resten bevinden zich in de Duin- en Strandzanden vanaf het maaiveld tot ongeveer 0 m NAP.
5. Gaafheid, conservering en verstoringen: De conservering van eventuele archeologische resten is onbekend.
6. Locatie: Hele plangebied.
7. Uiterlijke kenmerken: Archeologische nederzittingsresten manifesteren zich als een archeologische laag – een laag bestaand uit het oorspronkelijke sediment vermengd met indicatoren zoals bot-houtskool- en aardewerk fragmenten.

Specifieke verwachting vroegmiddeleeuwse ringwalburg:

1. Datering: Late Middeleeuwen.
2. Complextype: Resten van de Ringwalburg. Gezien de ligging ten noorden van de gereconstrueerde ringwal en de hoogte van het maaiveld, is de kans op het aantreffen van de wal en gracht in onderhavig plangebied klein.
3. Omvang: Onbekend.
4. Diepteligging: De top van het vroegmiddeleeuwse archeologische niveau ligt op ongeveer 2,5 m NAP.
5. Gaafheid, conservering en verstoringen: De conservering van eventuele archeologische resten is onbekend.
6. Locatie: Hele plangebied.
7. Uiterlijke kenmerken: Archeologische nederzittingsresten manifesteren zich als een archeologische laag – een laag bestaand uit het oorspronkelijke sediment vermengd met indicatoren zoals bot-houtskool- en aardewerk fragmenten.

3 Booronderzoek

3.1 Methode

Het veldonderzoek is uitgevoerd zoals voorgeschreven in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie 3.3,³³ in het bijzonder het hoofdstuk "protocol 4003 inventariserend veldonderzoek overig". Het veldonderzoek bestaat uit een booronderzoek (specificatie VS03). Het plan van aanpak is mondeling besproken met de regioarcheoloog van de Walcherse Archeologische Dienst.

Op basis van de grootte van het plangebied en de archeologische verwachting zijn vijf boringen geplaatst. Deze zijn zo goed mogelijk verspreid over het gebied, rekening houdende met bebouwing en ondergrondse infrastructuur. Eén boring (nr. 1) stuitte vermoedelijk alsnog op een leiding. Daarom is vlakbij een extra boring geplaatst (nr. 6).

De boringen zijn gezet met het doel de bodemopbouw te verkennen. Met de verkenning wordt inzicht verkregen in de vormeenheden van het landschap, voor zover deze van invloed zijn op de locatiekeuze in het verleden. Hiermee kunnen kansarme zones worden uitgesloten en kansrijke zones worden geselecteerd.

De boringen zijn gezet met een 7 cm Edelmanboor en 3 cm guts tot op minimaal de verstoringsdiepte plus 50 cm. Bij de inrit (helling aan de oostzijde) zijn de boringen gezet tot 250 cm -mv (boorprofielen 6 en 2); de overige boringen ter plaatse van de parkeergarage zijn gezet tot minimaal 340 cm -mv.

De opgeboorde grond is systematisch uitgelegd op een plastic zeil. Alle uitgelegde boorprofielen zijn gefotografeerd. De opgeboorde grond is onderzocht door deze te versnijden en te verbrokkelen. Hoewel niet het doel van de verkennende fase is wel gelet op archeologische indicatoren. De bodemtextuur en archeologische indicatoren zijn beschreven volgens ASB 1.1 van het NITG-TNO. In de ASB wordt onder meer de standaardclassificatie van bodemmonsters volgens NEN 5104 gehanteerd.³⁴ De gegevens in het veld zijn digitaal geregistreerd. De X en Y coördinaten van de boringen zijn bepaald ten opzichte van de lokale topografie met een meetlint. Het veldwerk is uitgevoerd op vrijdag 2 oktober 2015 door dhr. N. de Jonge (KNA Prospector).

3.2 Resultaten

De locatie van de boringen staat in fig. 29 weergegeven. De boorgegevens staan in Bijlage 1. Met de boorprofielen is een schematische doorsnede gereconstrueerd en weergegeven in fig. 30. In dit profiel staat eveneens ter referentie een boorprofiel van het onderzoek van d'Hondt bij het Badhotel.³⁵

Het grondwater is tijdens het veldwerk niet bereikt.

Het bodemprofiel bestaat uit de volgende pakketten, van onderen naar boven:

Pakket 1: matig fijn zand met een zwak siltige bijmenging. De top van dit pakket bevindt zich tussen 85 en 140 cm -mv (547 en 595 cm NAP). Het zand is kalkloos, licht bruingrijs tot licht witgrijs van kleur en goed gesorteerd. In dit pakket bevinden zich op verschillende plaatsen dunne (cm) humeuze lagen. In twee boorprofielen bevinden zich

³³ (CCvD 2013)

³⁴ (Bosch 2008; Nederlands Normalisatie Instituut 1989)

³⁵ (D'Hondt 2014)

dikkere bruin-grijze humeuze lagen die afzonderlijk zijn beschreven. Dit betreft een laag in boorprofiel 3 en 5 van 20 en 55 cm dik. De top van deze laag bevindt zich op 190 cm -mv (tussen 475 en 502 cm NAP). In boorprofiel 5 bevinden zich onder deze laag roestvlekken.

Pakket 2: Zand met een zwak siltige bijmenging. Het pakket ligt overal op pakket 1. De top van het pakket ligt aan het maaiveld in boorprofielen 3, 4 en 5. Het ligt op 30 tot 50 cm -mv (600 en 692 cm NAP) in boorprofielen 1, 2 en 6. Het pakket is 40 tot 140 cm dik. Het zand is kalkrijk, matig humeus en overwegend donker bruingrijs van kleur. In het pakket komen veel grijze vlekken en baksteenresten (oranjerood en hard) en puinresten voor.

Pakket 3: Matig fijn zand met een zwak siltige bijmenging. Het zand heeft een matig grindige bijmenging en bevat asfalt brokken. Het pakket is alleen aanwezig in boorprofielen 1, 2 en 6 en ligt direct onder bestrating. Het is 30 tot 50 cm dik.

In boring 3 bevindt zich, in het licht witgrijze duinzand op een diepte van 280 cm -mv, zachte donkerrode fragmenten baksteen. Op de diepte van de baksteenfragmenten is geen loopoppervlak of archeologische laag aanwezig. Er zijn geen vondsten verzameld.

3.3 Interpretatie

Pakket 1 wordt op basis van de textuur, het koolzure kalkgehalte (kalkloos), en de ruimtelijke en stratigrafische ligging geïnterpreteerd als duinafzettingen en kunnen worden gerekend tot het Laagpakket van Schoorl (Formatie van Naaldwijk).

De in de duinafzettingen aanwezige humeuze lagen worden beschouwd als restanten van bodems die zijn ontstaan tijdens stilstand in de duinvorming.

De baksteenfragmenten in pakket 1 in boorprofiel 3 zijn lastig in context te plaatsen omdat de duinafzettingen op die diepte in het veld verder als 'schone' natuurlijke afzettingen zijn geïnterpreteerd. De aanwezigheid van het baksteen kan mogelijk worden verklaard als na-val tijdens het booronderzoek, waarbij deze uit het bovenste omgewerkte pakket is gevallen in het boorgat, en later opgeboord.

Pakket 2 wordt geïnterpreteerd als een omgewerkt antropogeen pakket. De aanwezigheid van uitsluitend puin- en baksteenresten is een aanwijzing voor een vrij recentelijk omgewerkt pakket (Nieuwe tijd). De grond is waarschijnlijk omgewerkt bij de realisatie van de huidige bebouwing.

Pakket 3 wordt geïnterpreteerd als een opgebracht pakket noodzakelijk voor de aangebrachte verharding.

In geen van de profielen zijn archeologische niveaus aanwezig die wijzen op de aanwezigheid van resten van de ringwalburgwal of -gracht. Eveneens ontbreken aanwijzingen voor de aanwezigheid van laatmiddeleeuwse ophooglagen of akkerlagen. Gezien de hoogteligging van het plangebied in relatie tot de bekende hoogteligging van de ringwalburg, is het overigens niet uit te sluiten dat eventuele archeologische resten zich in diepere bodemlagen bevinden, onder de maximaal onderzochte diepte.

4 Waardestelling en Selectieadvies

Conform KNA 3.3 vormt een waardestelling (VS06) en selectieadvies (VS07) van vindplaatsen onderdeel van een standaardrapport (VS05). Er zijn echter geen vindplaatsen aangetroffen. Er is daarom geen waardestelling mogelijk en er is geen selectieadvies opgesteld.

5 Conclusie

De onderzoeksvragen kunnen als volgt worden beantwoord:

- *Waaruit bestaan de voorgenomen bodemingrepen?*

Het voornemen bestaat om de aanbouwen rond het hotel te slopen, een parkeergarage aan te leggen en hierop een nieuwe hoteluitbreiding te realiseren. De graafwerkzaamheden vinden plaats over een oppervlak van ongeveer 670 m². Het vloerpeil van de parkeergarage komt op 2,8 m -mv (3,9 m NAP).

- *Wat is de landschappelijke ligging van het plangebied in termen van geomorfologie, geologie en bodemkunde?*

Het plangebied ligt in het Zeeuws kleigebied. Op de Pleistocene afzettingen liggen Basisveen en zand en kei van de Formatie van Naaldwijk. Op de Formatie van Naaldwijk liggen Duinafzettingen met de basis op ongeveer 0 m NAP. Deze zijn gevormd vanaf ongeveer 3500 v. Chr. Op de rand van het duingebied is in de Vroege Middeleeuwen een ringwalburg gesticht. Deze is overstoven met duinzand (Laagpakket van Schoorl). Uit het booronderzoek blijkt dat in het plangebied tot een diepte van 400 cm -mv (277 cm NAP) jonge duinafzettingen (Laagpakket van Schoorl) aanwezig zijn. In de duinafzettingen zijn dunne (centimeter dikte) en enkele dikkere (20 en 55 cm) humeuze lagen aanwezig die wijzen op stilstand in de sedimentatie.

- *Is sprake van een natuurlijke (intacte) bodemopbouw of is deze (deels) verstoord? Indien sprake is van verstoringen, wat is de diepte en omvang van de verstoring?*

Het bodemprofiel is tot een diepte variërend van 85 tot 140 cm recent omgewerkt.

- *Zijn er (aanwijzingen voor) archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is naar verwachting de omvang, ligging, aard en datering hiervan?*

Er zijn geen aanwijzingen voor archeologische waarden in het plangebied binnen de onderzochte diepte. Eventuele vroegmiddeleeuwse resten in relatie tot de ringwalburg kunnen in diepere bodemlagen wel aanwezig zijn.

- *Indien er (mogelijk) archeologische waarden aanwezig zijn:*
 - *Worden deze archeologische waarden verstoord door de voorgenomen bodemingrepen? Zo ja, op welke wijze?*

N.v.t.

- *Welke maatregelen kunnen worden genomen om voldoende rekening te houden met deze archeologische waarden?*

N.v.t.

6 Advies

Bureau voor Archeologie adviseert het plangebied vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling.

Dit onderzoek is met grote zorgvuldigheid uitgevoerd. Het is echter nooit uit te sluiten dat archeologische resten worden aangetroffen bij de graafwerkzaamheden. Eventuele archeologische resten is men verplicht te melden bij de Minister van OCW in overeenstemming met artikel 53 van de Monumentenwet uit 1988. In dit geval wordt aangeraden om contact op te nemen met de gemeente Veere.

Over de resultaten van dit onderzoek dient contact opgenomen te worden met de bevoegde overheid (gemeente Veere).

7 Literatuur

- Alterra. 2004. "Geomorfologische Kaart Nederland (GKN) Landsdekkend digitale bestand." Wageningen.
- Alterra Wageningen UR. 2012. "BISNederland." *Bodemkaart 1 : 50 000*.
<http://www.bodemdata.nl/>.
- ARCHIS - Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. 2015. "Archis."
<http://archis2.archis.nl/archisii/html/index.html>.
- Bennema, J., en K. van der Meer. 1952. "De bodemkartering van Walcheren." Verslagen van Landbouwkundige Onderzoekingen 58.4. Wageningen: Stiboka.
- Bosch, J.H.A. 2008. "Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode versie 1.1: Op basis van de Standaard Boor Beschrijvingsmethode versie 5.2." 2008-U-R0881/A. Deltares-rapport.
- Brus, D.J., G. Pleijter, en C. van Wallenburg. 1986. "Geomorfologische kaart van Nederland : schaal 1:50.000: Toelichting op kaartblad 48 Middelburg (gedeeltelijk), 42 Zierikzee (gedeeltelijk), 47 Cadzand (gedeeltelijk)." Wageningen [etc.]: Stiboka [etc.].
- CCvD. 2013. "Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) versie 3.3." Centraal College van Deskundigen.
- van Dasselaar, M. 2006. "Motel 't Groentje, Badstraat 1-3-5 te Domburg (ZL) Bureauonderzoek+ controleboringen." Archeomedia Rapport A06-434-F. Capelle aan den IJssel: ArcheoMedia BV.
- de Mulder, E.F.J. 2003. *De ondergrond van Nederland*. Wolters-Noordhof: Groningen [etc.].
- "De Stad Domburgh; Gezicht op de stad Domburg in vogelvlucht, vanuit het zuiden, met de wapens van Domburg en de familie Cau." 1690.
- Dinoloket. "Ondergrondgegevens | DINoloket."
<http://www.dinoloket.nl/ondergrondgegevens>.
- Goliath, C. 1648. "Stadsplattegrond van Domburg." COLLBN 007-01-009. Universiteitsbibliotheek Leiden Atlas Bodel Nijenhuis.
- van Heeringen, Robert M., Peter A. Hendriks, en Alexandra Mars, red. 1995. *Vroeg-Middeleeuwse ringwalburgen in Zeeland*. Goes: De Koperen Tuin [u.a.].
- D'hondt, F.G.R. 2014. "Domburg Badhotel, Gemeente Veere, Archeologisch Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek door middel van verkennende boringen." Artefact Rapport 88. Middelburg: Artefact.
- Kadaster. 1811. "Kadastrale Minuten." 1832. <http://watwaswaar.nl/>.
- . 2013. "BAG-Viewer." <http://bagviewer.geodan.nl/index.html>.
- Kadaster, en PDOK. 2014. "AHN2 - WCS service." <http://nationaalgeoregister.nl>.
- Nederlands Normalisatie Instituut. 1989. *Geotechniek: classificatie van onverharde grondmonsters*. Delft: Nederlands Normalisatie-instituut.
- Pleijter, G., C. van Wallenburg, G.G.L. Steur, W. Heijink, H. de Bakker, O.H. Boersma, en C. Hamming. 1994. "Bodemkaart van Nederland 1:50.000 : toelichting bij de kaartbladen 42 West en 42 Oost Zierikzee, 47/48 West Cadzand - Middelburg." Wageningen: DLO-Staring Centrum.
<http://edepot.wur.nl/117854>.
- Provincie Zeeland. 2014. "Regeling aanvullende richtlijnen voor archeologisch onderzoek in de provincie Zeeland 2014."
http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Zeeland/339857/339857_1.html.
- . "Geoloket Zeeland." <http://zldgwb.zeeland.nl>.

- Ras, J. 2009. "Archeologisch Bureauonderzoek Plangebied Badstraat 15 en Badhuisweg 28, Domburg, Gemeente Veere." Projectnummer 1618-0906. Heinenoord: SOB Research.
- Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, en Data Archiving and Networking Services. "e-depot voor de Nederlandse archeologie." <http://www.edna.nl>.
- Rijkswaterstaat Ministerie van Infrastructuur en Milieu. "Bodemloket." <http://www.bodemloket.nl/>.
- van Rummelen, F.F.F.E. 1972. "Geologische kaart van Nederland : toelichtingen bij de geologische kaart van Nederland 1: 50.000 = Geological map of the Netherlands: Blad Walcheren." Haarlem: RGD. Wageningen UR Library.
- Ufkes, A. 2011. "Een archeologische opgraving in de vroegmiddeleeuwse ringwalburg van Domburg, gem. Veere (Z.)." ARC-Rapporten 223. Groningen: Archaeological Research and Consultancy.
- Visscher, Claes Jansz. 1656. "Zelandiae comitatus novissima tabula / delineata per Nicolaum I. Visscherum." Amsterdam. [http://dpc.uba.uva.nl/cgi/i/image/image-idx?sid=2194916b5a50699627c328d89a52670f;sort=carto_si;q1=zeeland;rgn1=carto_all;size=50;c=carto;lasttype=boolean;view=entry;lastview=reslist;subview=detail;cc=carto;entryid=x-otm-col--sp-hb-kzl-sp-34.05.15;viewid=43674810X;start=1;resnum=.](http://dpc.uba.uva.nl/cgi/i/image/image-idx?sid=2194916b5a50699627c328d89a52670f;sort=carto_si;q1=zeeland;rgn1=carto_all;size=50;c=carto;lasttype=boolean;view=entry;lastview=reslist;subview=detail;cc=carto;entryid=x-otm-col--sp-hb-kzl-sp-34.05.15;viewid=43674810X;start=1;resnum=)
- Wagner, A., en S. Depuydt. 2007. "Proefsleuvenonderzoek Motel 't Groentje, Badstraat 1-3 te Domburg (gemeente Veere)." Archeomedia Rapport A07-277-R. Capelle aan den IJssel: ArcheoMedia BV.
- "WatWasWaar." www.watwaswaar.nl.

Verklarende Woordenlijst

Antropogeen: Ten gevolge van menselijk handelen.

ARCHIS: ARChEologisch Informatie Systeem, een gegevens bestand dat via internet geraadpleegd kan worden waarin alle archeologische onderzoeken en waarnemingen staan opgeslagen.

Basisveen: Een veenlaag die op sommige plekken in de bodem voorkomt in West- en Noord-Nederland, Vlaanderen en het Noordzeegebied, zoals de Doggersbank. Het ligt direct op het Pleistocene zand en wordt alleen onderscheiden onder de Naaldwijk Formatie.

Erosie: Verzamelnaam voor processen die het aardoppervlak aantasten en los materiaal afvoeren. Dit vindt voornamelijk plaats door wind, ijs en stromend water, geul, rivier- of kreekbedding.

Formatie: Een geologische formatie is een eenheid van gesteente in de ondergrond.

Hollandveen: alle veenpakketten die gedurende het Holoceen zijn ontstaan met uitzondering van het basisveen. De definitie van 'Hollandveen' betreft dus in feite bijna alle veenpakketten die gedurende de afgelopen 8000 jaar zijn ontstaan.

Holoceen: Jongste geologisch tijdvak (vanaf de laatste IJstijd: circa 9000 jaar v. Chr. Tot heden).

Klink: Maaiveldvaling van veen- en kleigronden door ontwatering en oxidatie van organisch materiaal.

Kreek: Sterk meanderende uitloper van een geul.

Laagpakket: Een afzetting, lid of laagpakket (Engels: member) is in de lithostratigrafie een onderverdeling van een formatie.

Pleistoceen: Geologisch tijdvak voor het Holoceen (2.588 miljoen jaar-11.500 jaar geleden). Dit tijdvak kenmerkt zich door een afwisseling van koude periodes (ijstijden/glacialen) en warmere periodes (interglacialen). Ook de ijstijden kunnen opgedeeld worden in zeer koude periodes (stadialen) en minder koude (interstadialen).

Ringwalburg: Vroegmiddeleeuws verdedigingswerk dat bestond uit een cirkelvormige aarden wal. De ringwalburgen hebben een doorsnede van honderd tot driehonderd meter. In het midden bevond zich bebouwing.

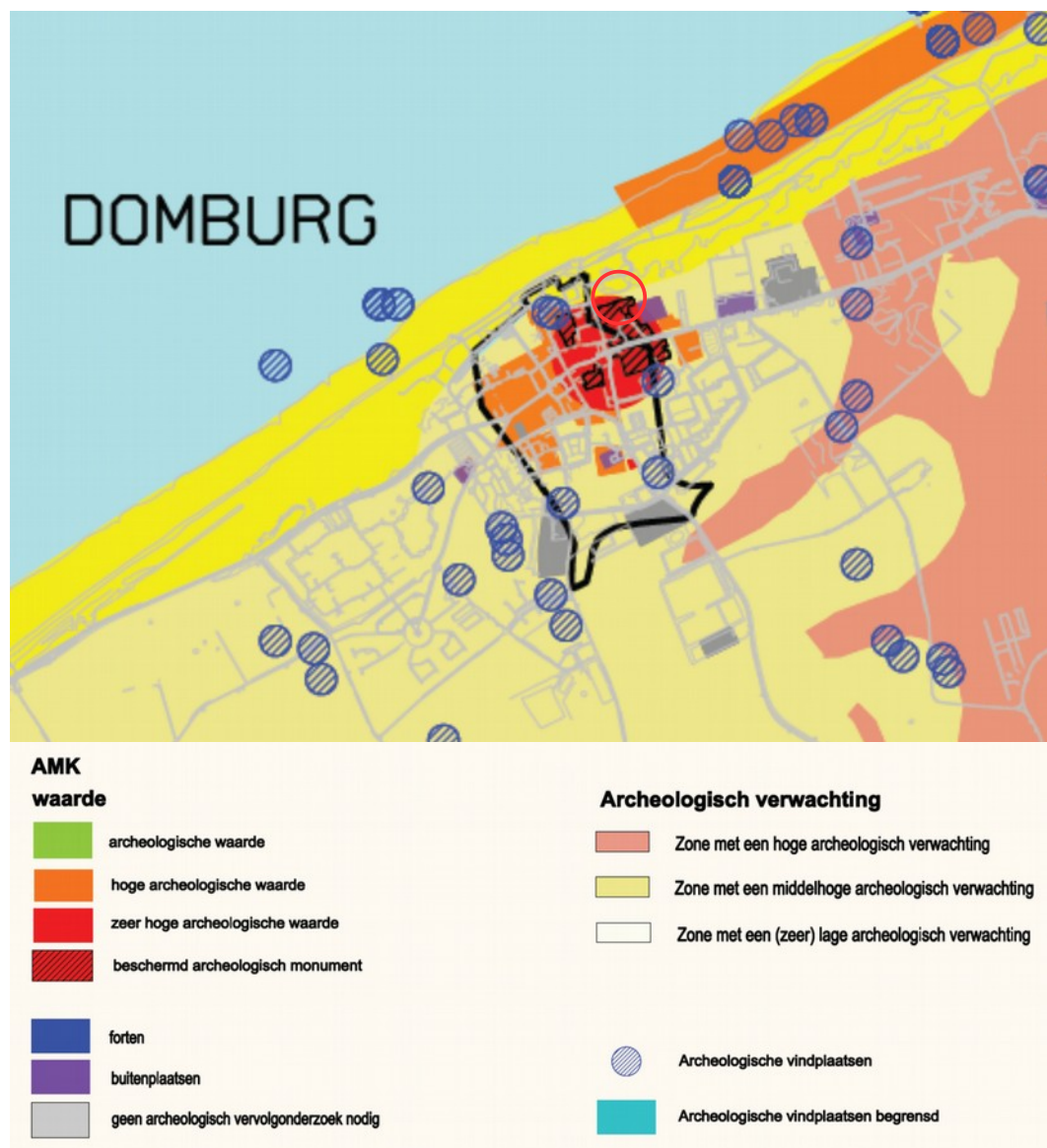
Sediment: Afzetting gevormd door bezinksel of neerslag.

Overzicht van de perioden

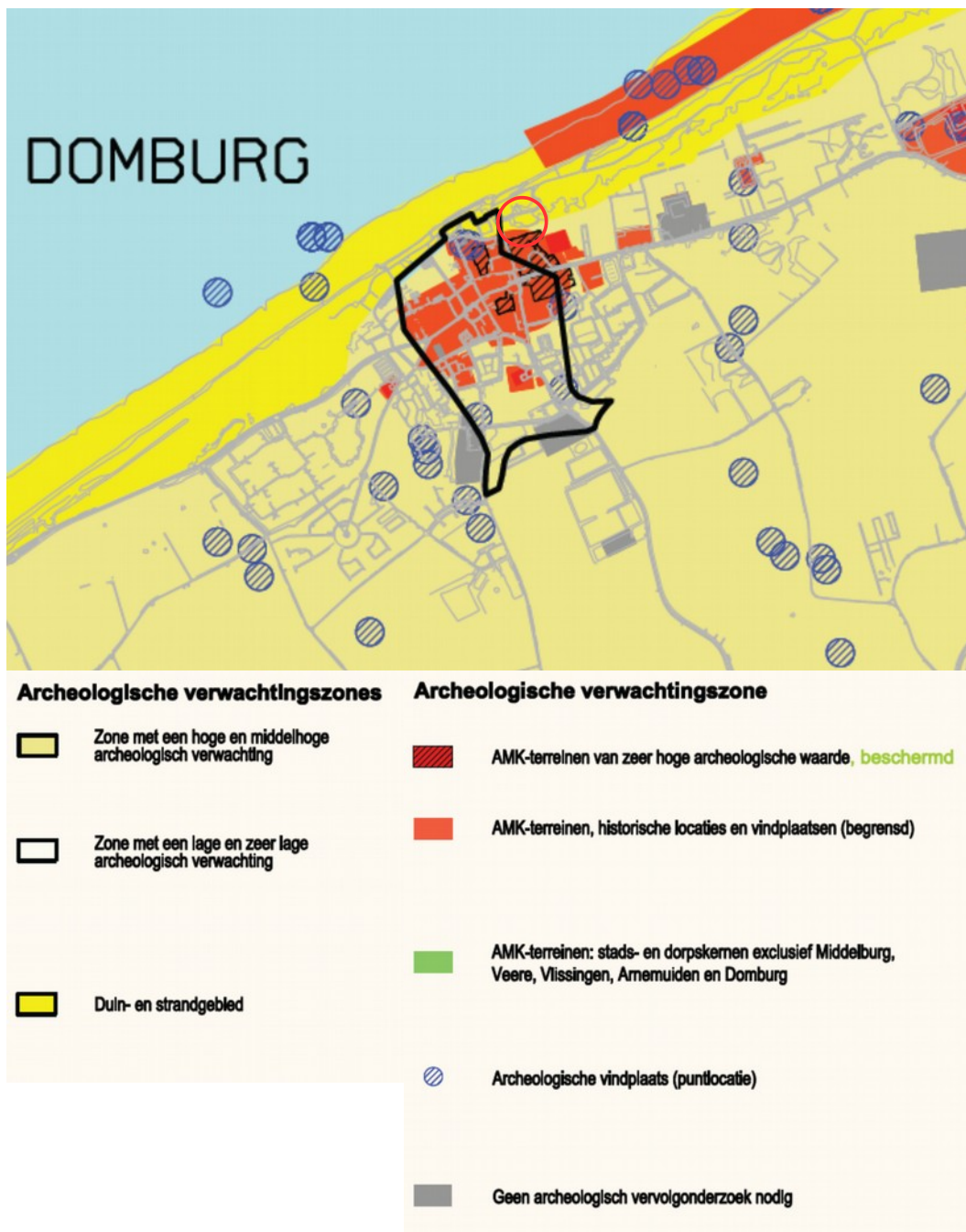
Chronostratigrafische indeling		C ¹⁴ -jaren voor heden	Archeologische tijdsindeling					
	Perioden volgens Blytt en Sernander		Perioden	Tijd				
Laat Holoceen	Sub-atlanticum	0	Moderne tijd					
		1000	Late Middeleeuwen	1500 n. Chr.				
			Carolingische tijd	1000 n. Chr.				
			Merovingische tijd volksverhuizingen	500 n. Chr.				
			Romeinse tijd	0				
Midden Holoceen	Sub-boreaal	2000	IJzertijd	50 v. Chr.				
		3000	Bronstijd	600 v. Chr.				
				4000	Neolithicum	2100 v. Chr.		
						5000	Atlanticum	4500 v. Chr.
								5300 v. Chr.
6000								
Vroeg Holoceen	Boreaal	7000	Mesolithicum					
		8000						
		9000						
	Preboreaal	10.000						

Bron: TNO-NITG.

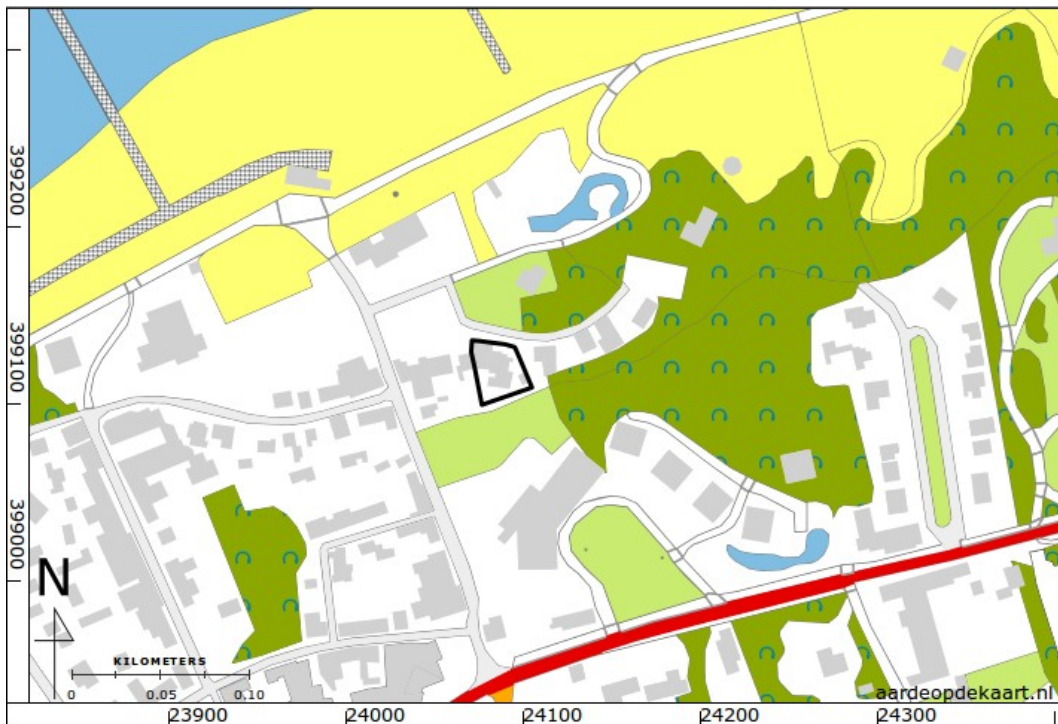
Figuren

Figuur 2: Verwachtingsadvieskaart.

Figuur 3: Beleidsadvieskaart.

Figuur 4: Plangebied op de topografische kaart (top10).

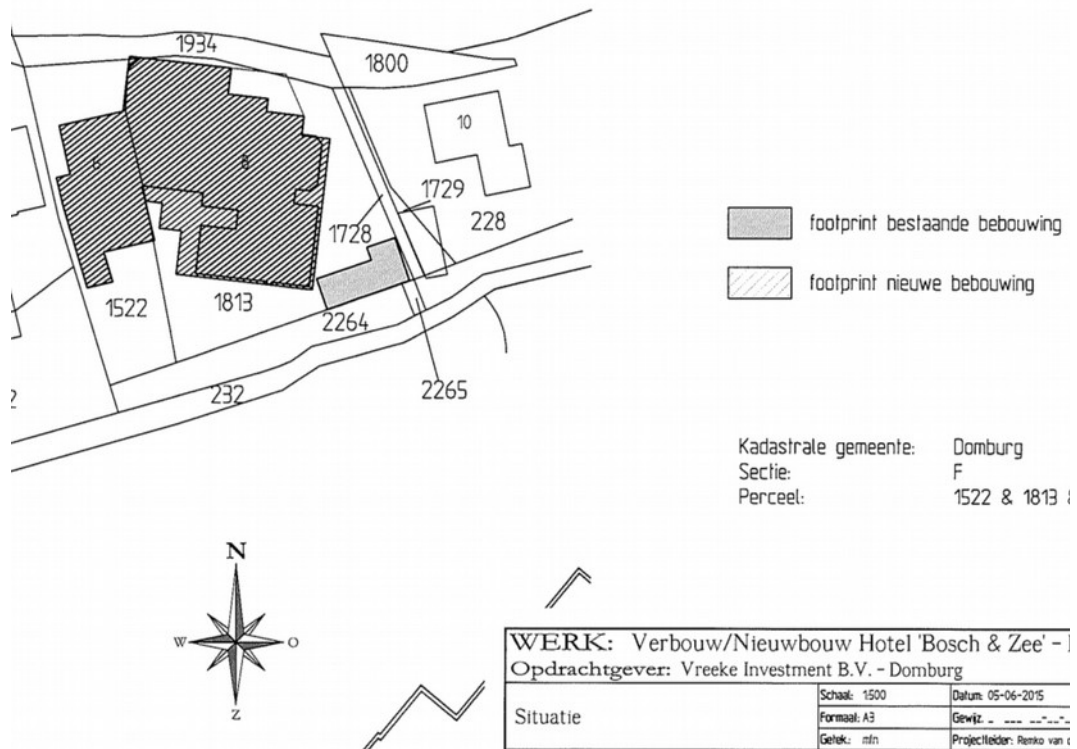
Figuur 5: Het plangebied op de luchtfoto.

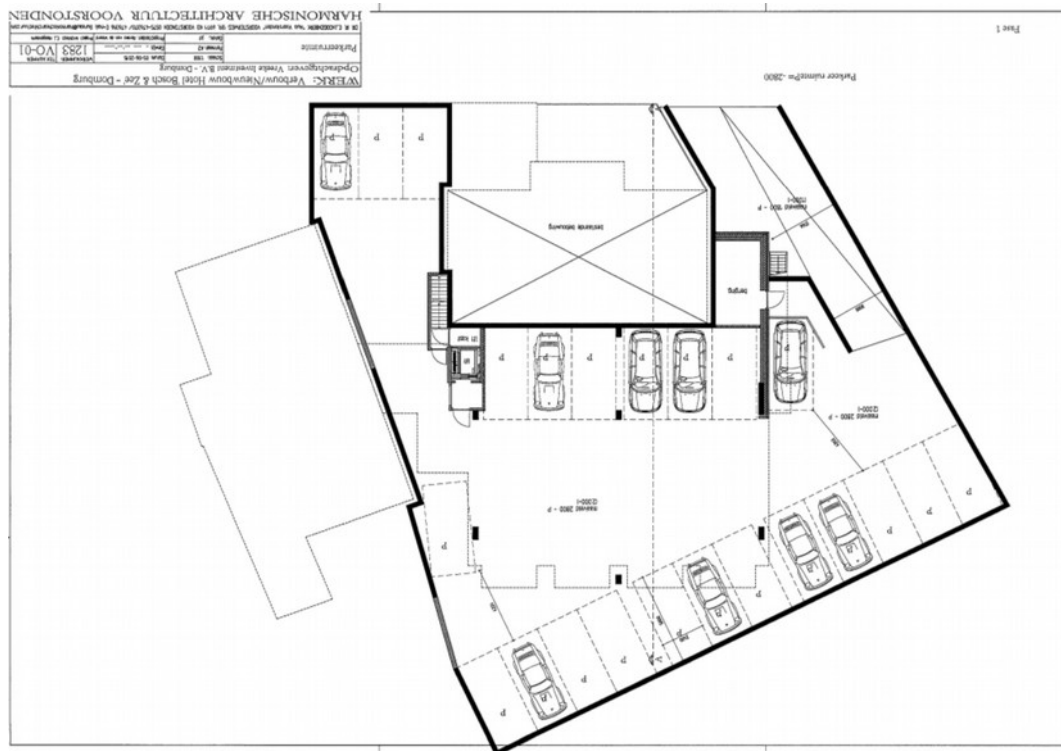
Figuur 6: Foto kijkend naar het zuiden vanaf boorpunt 1.

Figuur 7: Foto kijkend naar het oosten bij boorpunt 2.

Figuur 8: Bestaande en nieuwe bebouwing footprint.

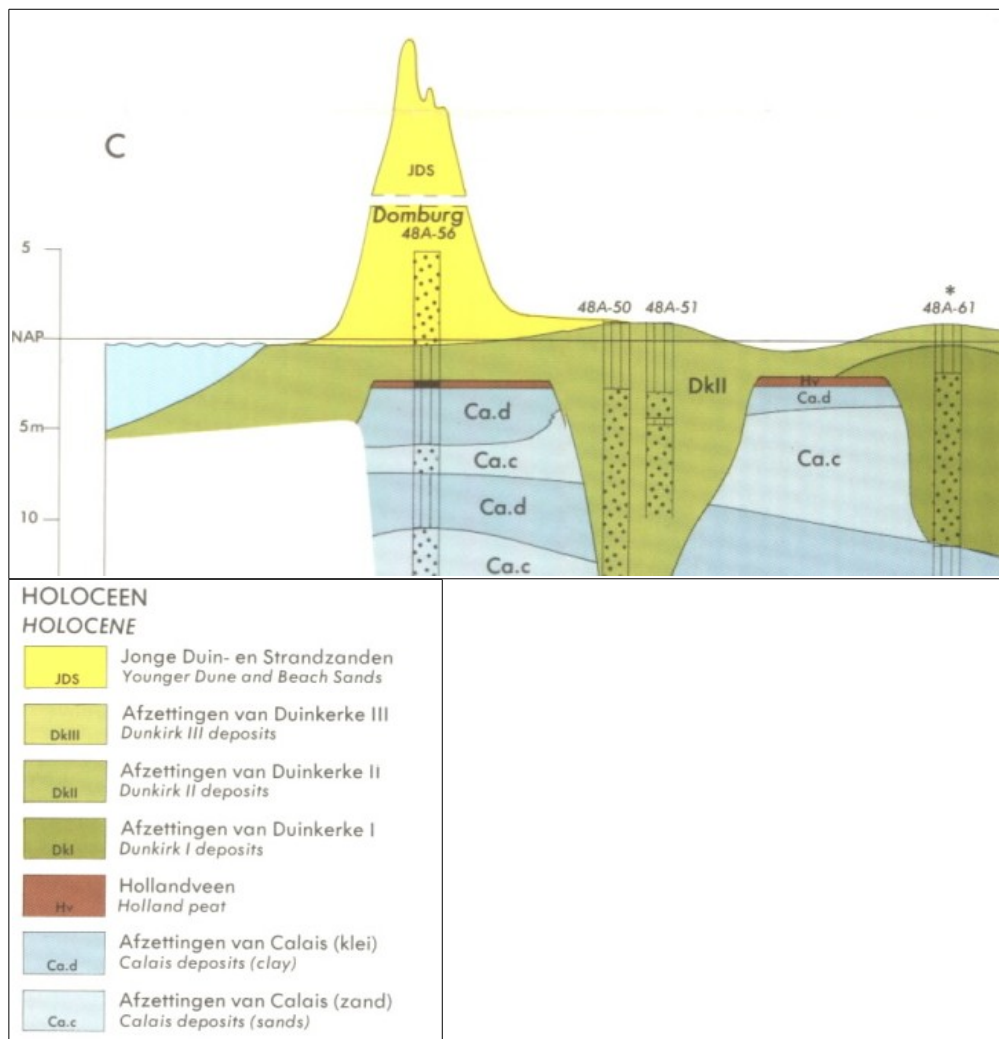

Figuur 9: Footprint parkeergarage.

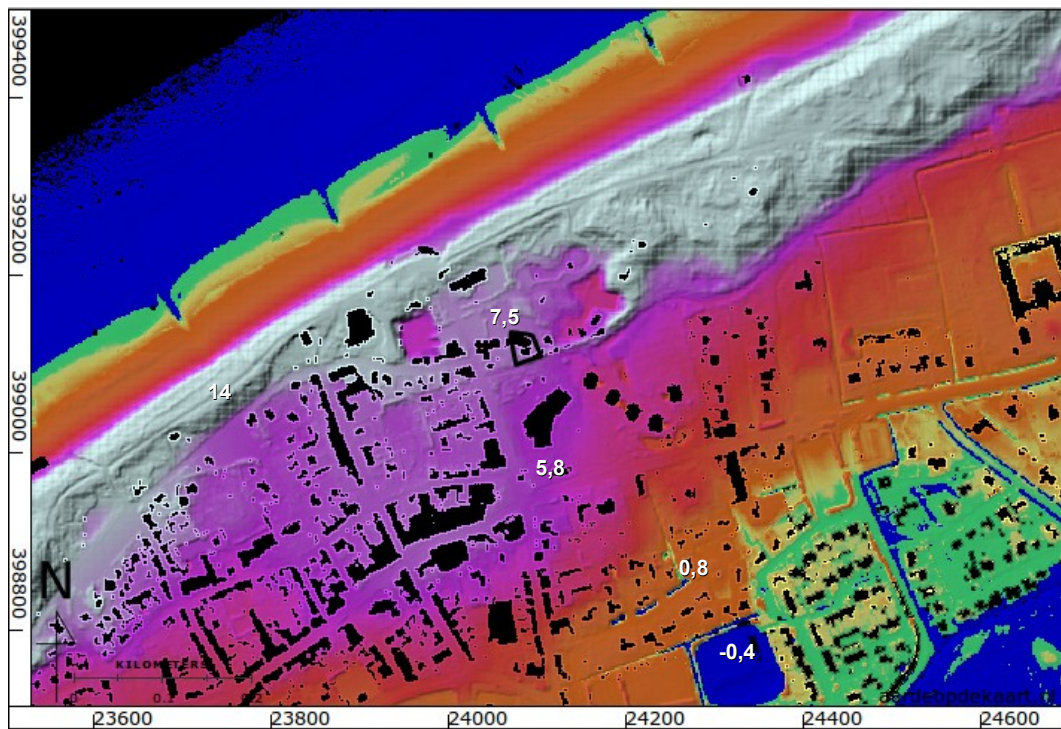

2		Jonge Duin- en Strandzanden op Oude Duin- en Strandzanden; Afzettingen van Duinkerke en/of Hollandveen zijn/is aanwezig
<i>Younger Dune and Beach Sands on Older Dune and Beach Sands; either Dunkirk deposits or Holland peat or both are present</i>
3		Jonge Duin- en Strandzanden op Hollandveen; Afzettingen van Duinkerke en Afzettingen van Calais zijn aanwezig
<i>Younger Dune and Beach Sands on Holland peat; Dunkirk deposits and Calais deposits are present</i>
4		Jonge Duin- en Strandzanden op Hollandveen op Pleistoceen; Afzettingen van Duinkerke zijn aanwezig
<i>Younger Dune and Beach Sands on Holland peat on Pleistocene; Dunkirk deposits are present</i>
5		Jonge Duin- en Strandzanden op Afzettingen van Duinkerke
<i>Younger Dune and Beach Sands on Dunkirk deposits</i>
6		Afzettingen van Duinkerke II op Hollandveen op Oude Duin- en Strandzanden
<i>Dunkirk II deposits on Holland peat overlying Older Dune and Beach Sands</i>
7		Afzettingen van Duinkerke II op Hollandveen op Afzettingen van Calais
<i>Dunkirk II deposits on Holland peat overlying Calais deposits</i>
8		Afzettingen van Duinkerke III op Hollandveen op Afzettingen van Calais
<i>Dunkirk III deposits on Holland peat overlying Calais deposits</i>
9		Afzettingen van Duinkerke III op Afzettingen van Calais; Afzettingen van Duinkerke in erosief contact met de Afzettingen van Calais
<i>Dunkirk III deposits on Calais deposits with erosive contact</i>
10		Afzettingen van Duinkerke II
<i>Dunkirk II deposits</i>

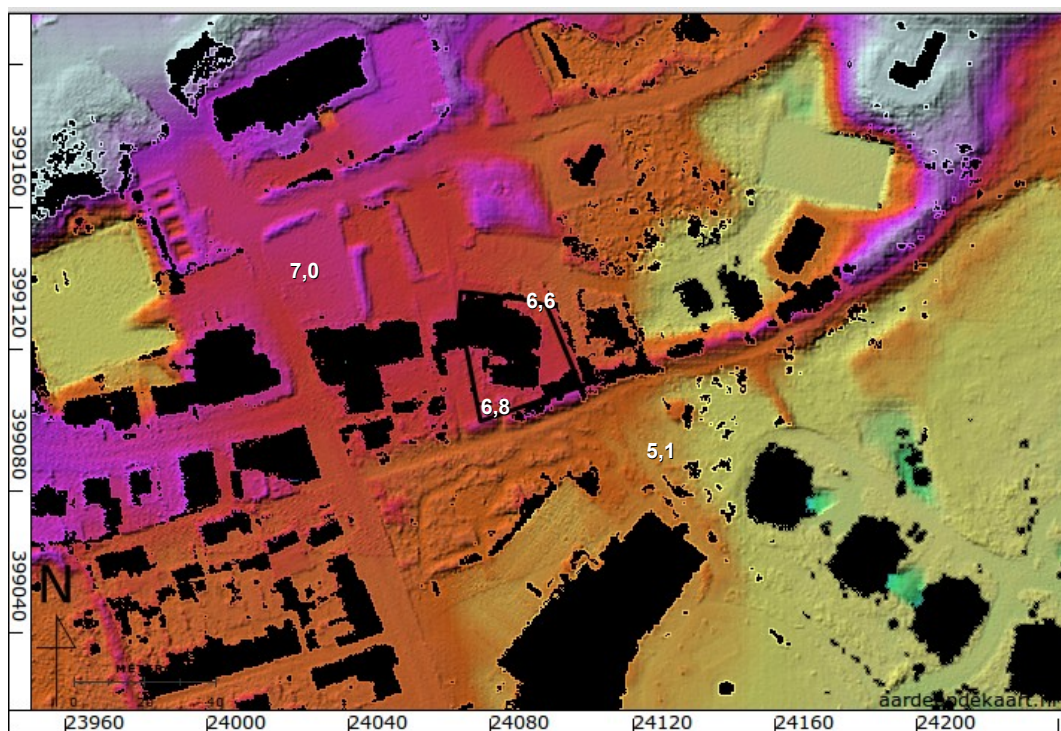
Figuur 10: Geologische kaart (Van Rummelen 1972).

Figuur 11: Geologisch profiel (Van Rummelen 1972). Zie fig. 10 voor de ligging van het profiel.

Figuur 14: Hoogte-reliëfkaart op basis van AHN2 (Kadaster en PDOK 2014).
Hoogtewaarden in meters NAP.

Figuur 15: Hoogte-reliëfkaart in detail, met hoogtewaarden in meters NAP.

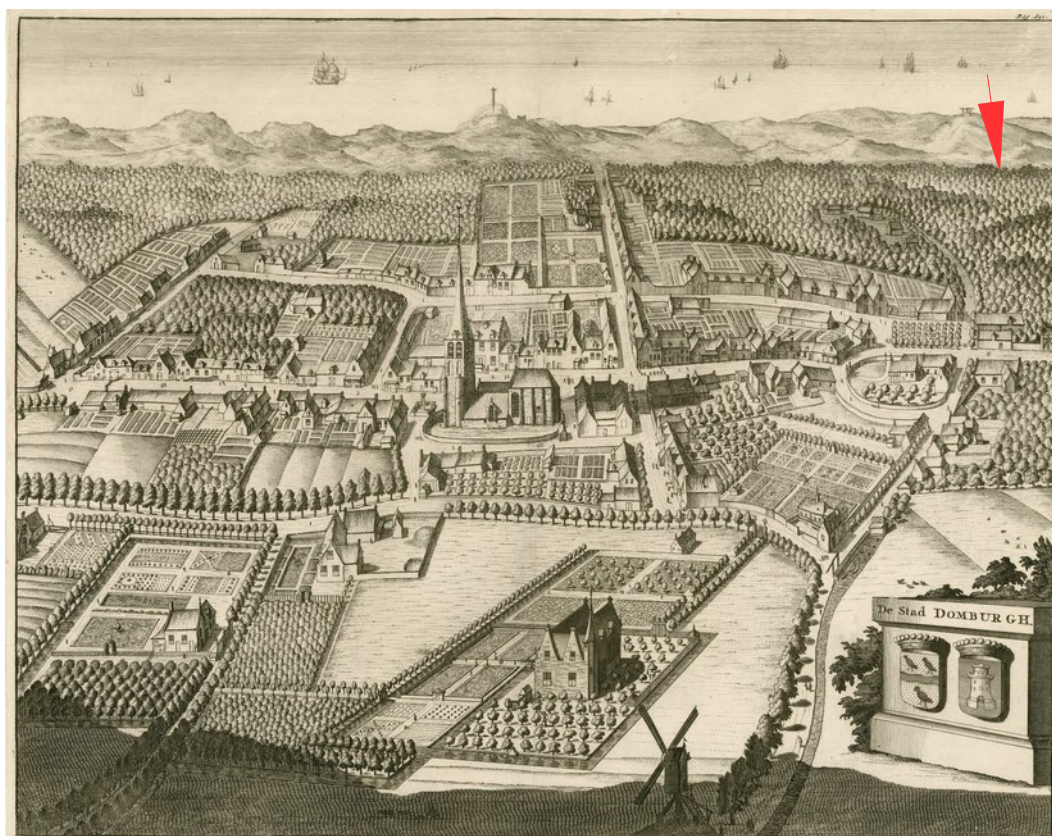
Figuur 16: Kaart van Sgroten uit 1573.

Figuur 17: Stadsplattegrond van Domburg uit 1648 (Goliath 1648). Het plangebied ligt ongeveer in de rode cirkel.

Figuur 18: Kaart van Visscher uit 1656 (Visscher 1656).

Figuur 19: Gezicht op Domburg eind 17^e eeuw ("De Stad Domburgh; Gezicht op de stad Domburg in vogelvlucht, vanuit het zuiden, met de wapens van Domburg en de familie Cau" 1690). Het plangebied ligt rechts boven op de grens van duin en bos.

Figuur 20: Kadastrale veldminuut midden 1857 (“WatWasWaar”). Rechtsonder een uitvergroting.

Figuur 21: Bonnekaart 1926.

Figuur 22: Topografische kaart 1949.

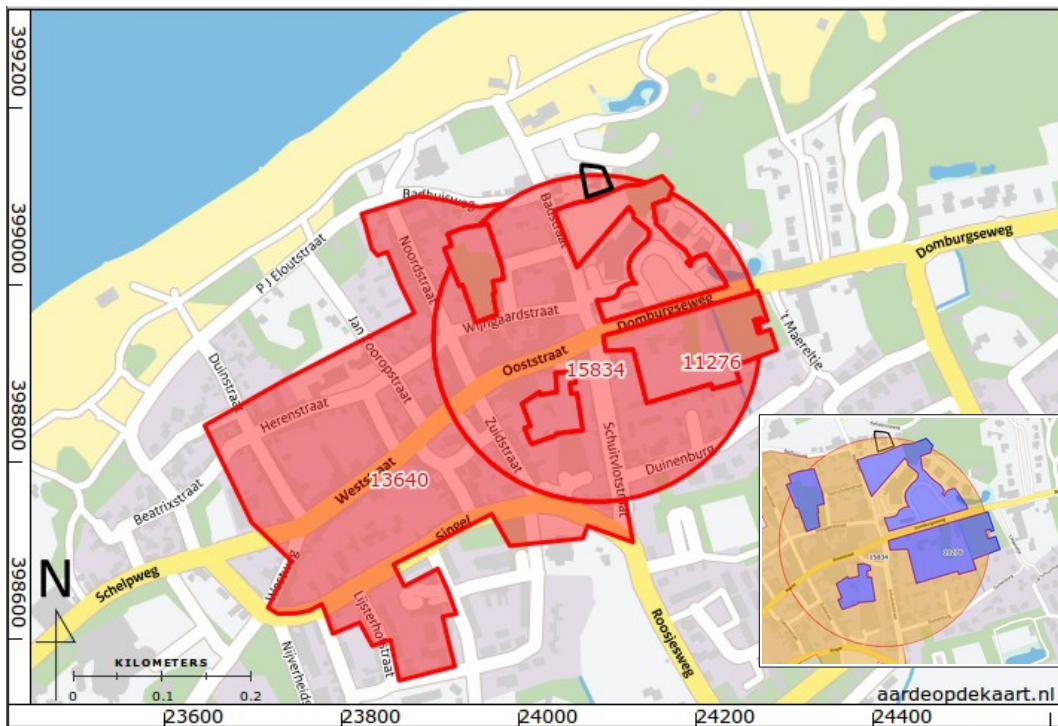
Figuur 23: Luchtfoto uit 1959 (Provincie Zeeland).

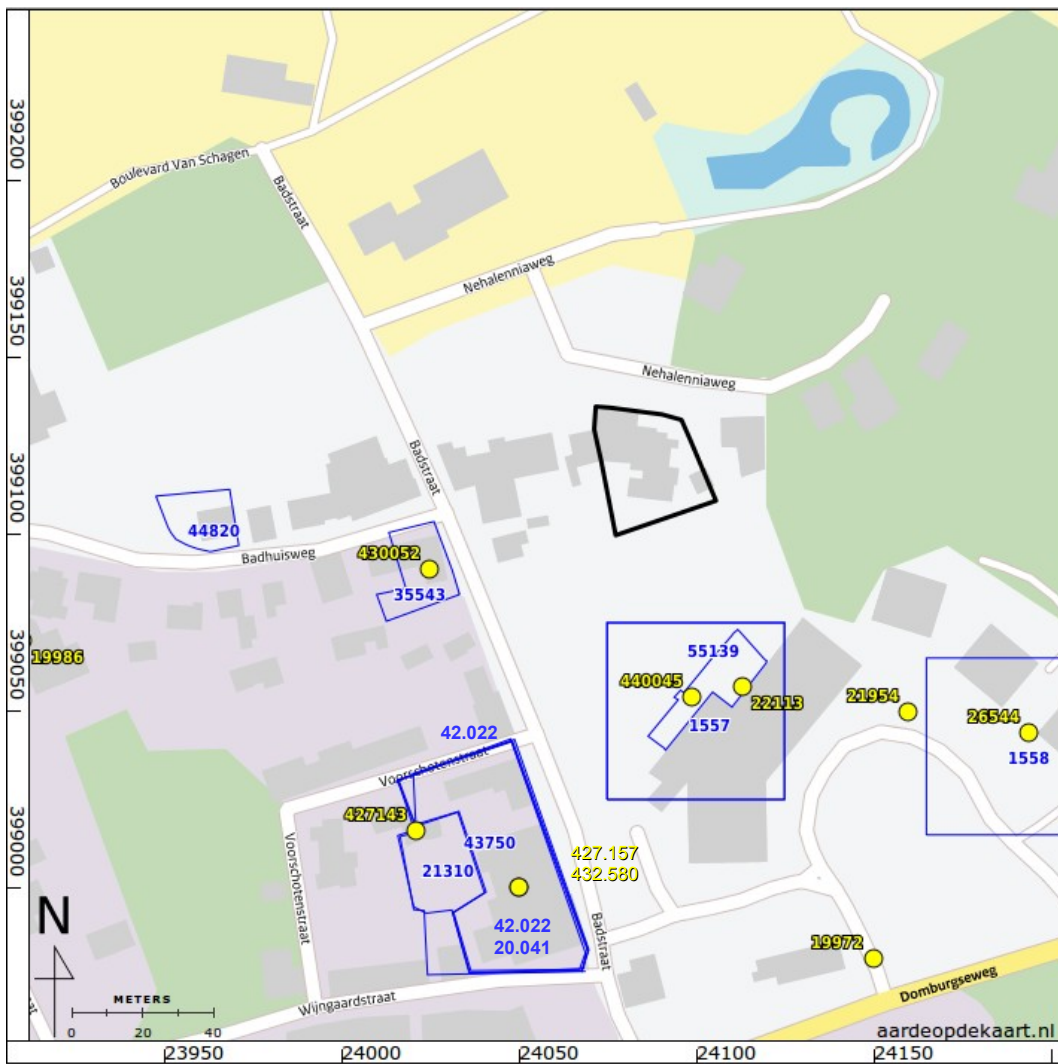
Figuur 24: Topografische kaart 1993.

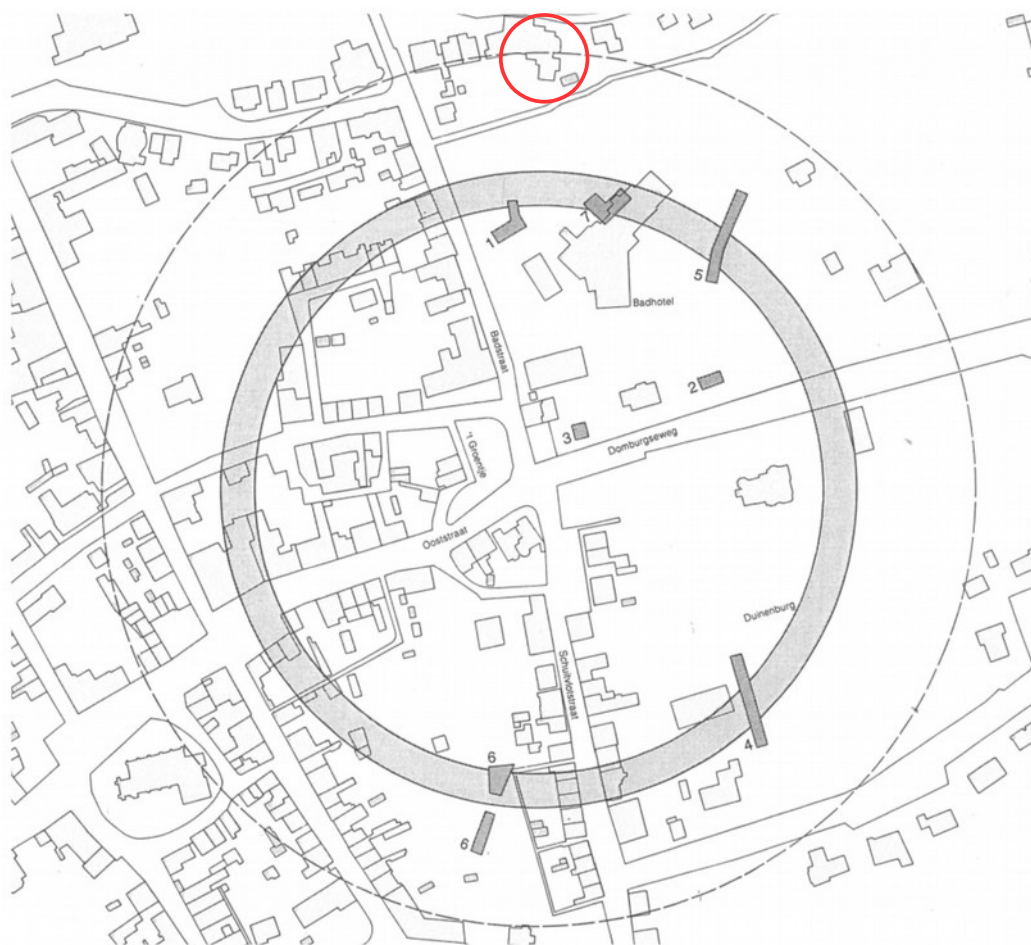
Figuur 25: Overzicht van archeologische terreinen (rood), waarnemingen (geel) en onderzoeksmeldingen (blauw) uit ARCHIS (ARCHIS - Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed 2015).

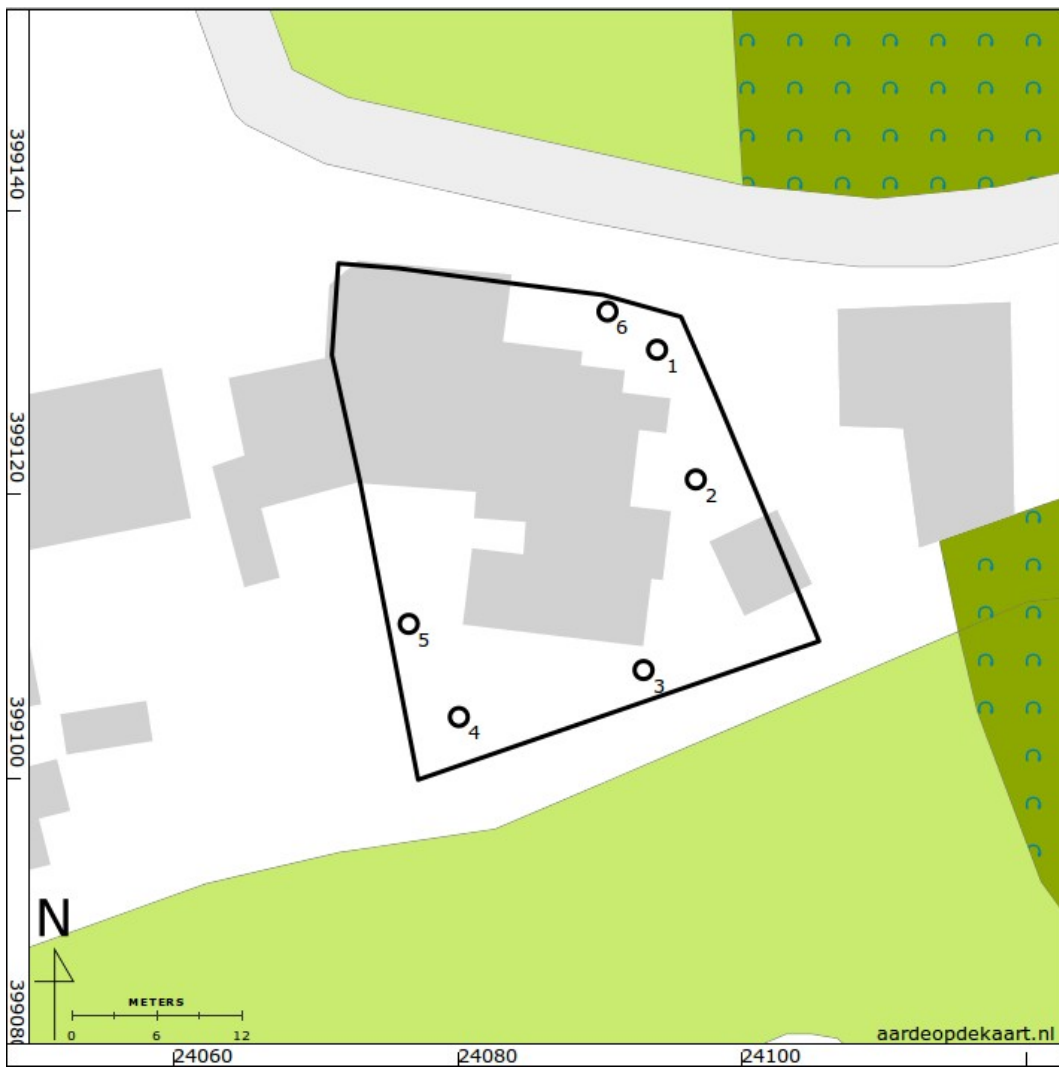
Figuur 26: Archeologische terreinen (rood) bij en om het plangebied (ARCHIS - Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed 2015). Inzet ter verduidelijking verschil tussen terrein 15.834 (oranje) en 11.276 (het wettelijk beschermde monument, blauw).

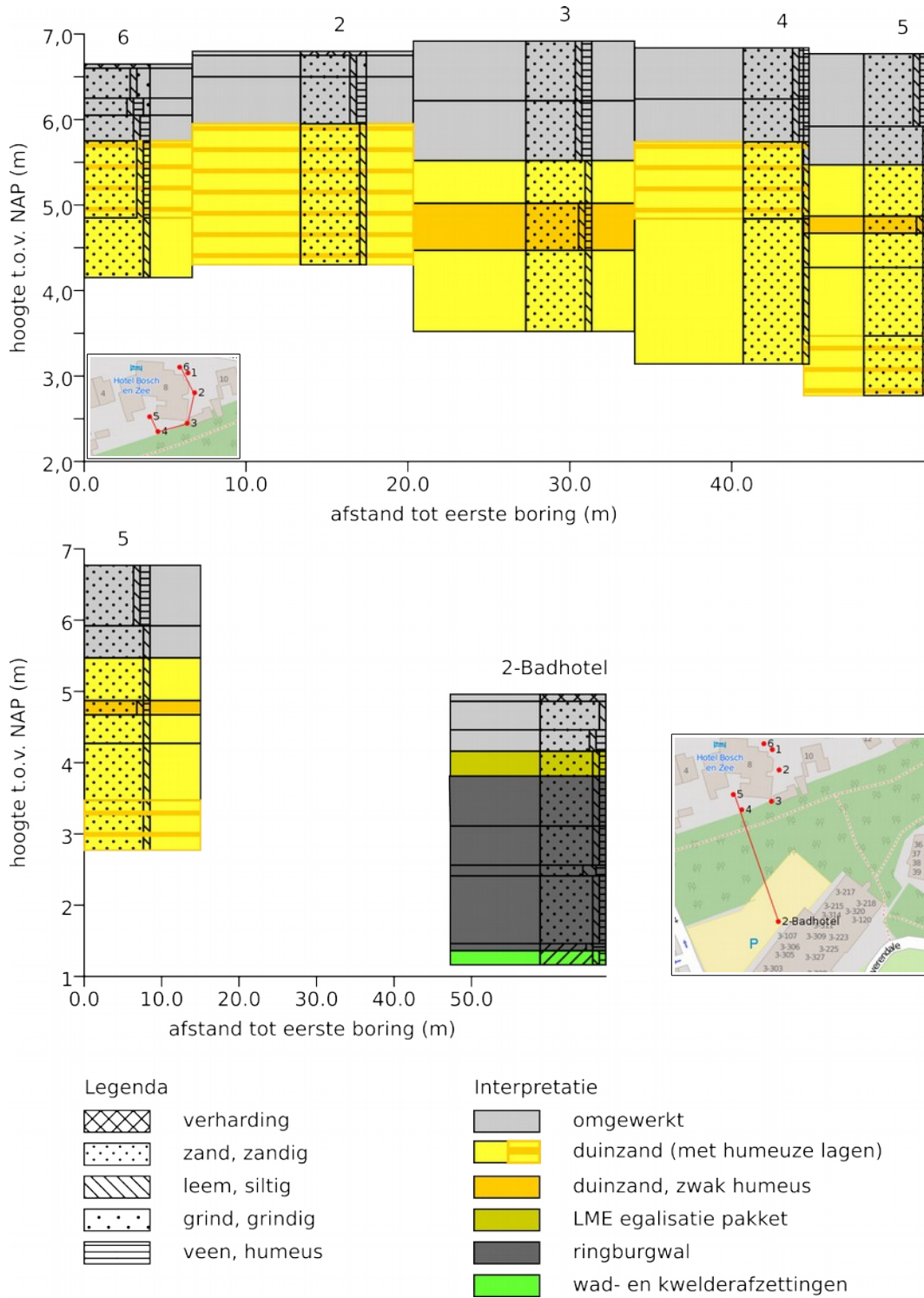
Figuur 27: Archeologische waarnemingen (geel) en onderzoeksmeldingen (blauw) uit ARCHIS (ARCHIS - Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed 2015).

Figuur 28: Reconstructie van de ligging van de ringwalburg (Van Heeringen, Hendriks, en Mars 1995). Het plangebied ligt in de rode cirkel. De reconstructie van de ligging van de wal is donkergrijs. De onderbroken lijn geeft de buitengrens van de veronderstelde gracht aan. Hierbij is uitgegaan van een 'geheel hypothetische grachtbreedte [...] van 50 m.' (Van Heeringen, Hendriks, en Mars 1995).

Figuur 29: Boorpuntenkaart.

Figuur 30: Schematische doorsnede.

Bijlage 1: Boorbeschrijvingen

nr.	grens (cm - mv)		grond	bijmenging	mediaan	kleur	kalk	antropogene bijmengingen	boortype	overig
	boven	onder								
1										
	0	5	bestrating							
	5	25	zand	zwak siltig; zwak grindig	matig fijn	licht-geel-grijs	kalkrijk		7cm- Edelmanboring;	opgebrachte grond
	25	50	zand	matig humeus; zwak siltig; sterk grindig	matig fijn	donker-bruin-grijs	kalkrijk	spoor baksteen	7cm- Edelmanboring;	asfalt brokken; puin
	50	55	zand	zwak siltig	matig fijn	licht-geel-grijs	kalkrijk		7cm- Edelmanboring;	
	55	90	zand	matig humeus; zwak siltig	matig fijn	donker-bruin-grijs	kalkrijk		7cm- Edelmanboring;	omgewerkte grond; weinig grijze vlekken
	90	130	zand	zwak siltig	matig fijn	licht-geel-grijs	kalkloos		7cm- Edelmanboring;	boring staakt waarschijnlijk op leiding
2										
	0	5	bestrating							
	5	30	zand	zwak siltig; matig grindig	matig fijn	licht-geel-bruin	kalkrijk		7cm- Edelmanboring;	opgebrachte grond
	30	85	zand	matig humeus; zwak siltig	matig fijn	donker-bruin-grijs	kalkrijk	spoor baksteen	7cm- Edelmanboring;	baksteen hard en rood; omgewerkte grond; basis scherp
	85	250	zand	zwak siltig	matig fijn	licht-geel-grijs	kalkloos		7cm- Edelmanboring;	weinig bruine vlekken; duinzand met hum laagjes en vlekken
3										
	0	70	zand	matig humeus; zwak siltig	matig fijn	donker-bruin-grijs	kalkrijk		7cm- Edelmanboring;	bouwvoor
	70	140	zand	matig humeus; zwak siltig	matig fijn	donker-bruin-grijs	kalkrijk	spoor baksteen	7cm- Edelmanboring;	omgewerkte grond; weinig grijze vlekken

nr.	grens (cm - mv)		grond	bijmenging	mediaan	kleur	kalk	antropogene bijmengingen	boortype	overig
	boven	onder								
	140	190	zand	zwak siltig	matig fijn	licht-geel-grijs	kalkloos		7cm- Edelmanboring;	
	190	245	zand	zwak humeus; zwak siltig	matig fijn	bruin-grijs	kalkloos		7cm- Edelmanboring;	
	245	340	zand	zwak siltig	matig fijn	licht-wit-grijs	kalkloos	spoor baksteen	7cm- Edelmanboring;	op 280 cm -mv weerstand in boring, in monster baksteen fragmenten, rood en zacht, geen horizont of archeologische laag
4										
	0	60	zand	matig humeus; zwak siltig	matig fijn	donker-bruin-grijs	kalkrijk		7cm- Edelmanboring;	bouwvoor
	60	110	zand	matig humeus; zwak siltig	matig fijn	donker-bruin-grijs	kalkrijk		7cm- Edelmanboring;	omgewerkte grond; weinig grijze vlekken
	110	200	zand	zwak siltig	matig fijn	licht-bruin-grijs	kalkloos		7cm- Edelmanboring;	weinig bruine vlekken; humeuze vlekken en-of laagjes
	200	370	zand	zwak siltig	matig fijn	licht-wit-grijs	kalkloos		7cm- Edelmanboring;	
5										
	0	85	zand	matig humeus; zwak siltig	matig fijn	donker-grijs-geel	kalkrijk		7cm- Edelmanboring;	omgewerkte grond; weinig grijze vlekken
	85	130	zand	zwak siltig	matig fijn	licht-bruin-grijs	kalkloos	spoor baksteen	7cm- Edelmanboring;	weinig bruine vlekken; omgewerkt
	130	190	zand	zwak siltig	matig fijn	licht-geel	kalkloos		7cm- Edelmanboring;	
	190	210	zand	zwak humeus; zwak siltig	matig fijn	bruin-grijs	kalkloos		7cm- Edelmanboring;	basis geleidelijk
	210	250	zand	zwak siltig	matig fijn	licht-oranje-bruin	kalkloos		7cm- Edelmanboring;	weinig roestvlekken
	250	330	zand	zwak siltig	matig fijn	licht-wit-grijs	kalkloos		7cm- Edelmanboring;	
	330	400	zand	zwak siltig	matig fijn	licht-wit-grijs	kalkloos		3cm- Guts;	dunne humeuze lagen
6										
	0	5	bestrating							

nr.	grens (cm - mv)		grond	bijmenging	mediaan	kleur	kalk	antropogene bijmengingen	boortype	overig
	boven	onder								
5	40		zand	zwak siltig; sterk grindig	matig grof	licht-geel-bruin	kalkrijk		7cm- Edelmanboring;	opgebrachte grond
40	60		zand	matig humeus; zwak siltig; zwak grindig	matig grof	bruin-grijs	kalkrijk		7cm- Edelmanboring;	puin
60	90		zand	matig humeus; zwak siltig	matig fijn	donker-bruin-grijs	kalkrijk	spoor baksteen	7cm- Edelmanboring;	omgewerkte grond; weinig grijze vlekken
90	180		zand	zwak humeus; zwak siltig	matig fijn	licht-bruin-grijs	kalkloos		7cm- Edelmanboring;	dunne humeuze lagen en vlekken
180	250		zand	zwak siltig	matig fijn	licht-geel-grijs	kalkloos		7cm- Edelmanboring;	

Coördinaten van de boringen:

nr.	X (m RD)	Y (m RD)	Z (cm NAP)
1	24094	399130	650
2	24097	399121	680
3	24093	399108	692
4	24080	399104	684
5	24077	399111	677
6	24091	399133	665